

BAKI BEYNƏLXALQ
MULTİKULTURALİZM MƏRKƏZİ

BAKU INTERNATIONAL MULTICULTURALISM CENTRE

Sərredaktor:

Kamal Abdulla,
Boku Beynəlxalq Multikulturalizm Mərhəqə Himoyəvonon
Şura sədr, akademik

Redaksiya heyət:

İsa Həbibbəyli (*akademik*), Azad Məmmədov (*professor*),
Asif Hacıyev (*professor*), Oktay Səmədov (*dosent*),
Telman Kazımov (*dosent*), Qismət Rüstəmov,
Sərraf Hüseynov, Rəvan Həsənov

Tolışi zıvono bə nəşri məsul:

Allahverdi Bayrami

Kitobi dimə peştə hissədə Azərboyconı borhoztəroş
Qoruş Babayevi “Dədə Qorqudi kitob” dostonon motivon əsosedə
hozi kardəbə qədə borhozon şiklonədə oko doəbə.

Fotoqraf: Əhməd Muxtarov.

ISBN: 978-9952-28-260-3

© BBMM, 2015

Çı “Dədə Qorqudi kitab”i almani zıvonədə sıftənə tərcümə
ijən çəy nəşri 200 sori ğeyd karde əloğinə, çı Azərboyconı
Respublikə Prezidenti Sərəncomədə nəzədə qətəbə bə tədbiron
plani mıvofiğ, Boku Beynəlxalq Multikulturalizm Mərənqo
tərəfo 26 zıvonədə edaştə bedə.

Alman	Ərəb	Xınalıq	Macar	Udi
Azərboycon	Fars	İngilis	Rus	Ukrayna
Avar	Fransız	İtalyan	Talış	Yapon
Çin	Gürcü	Kürd	Tat	Yəhudi
Erməni	Hind	Ləzgi	Türk	Yunan*

* Vəomədə in kitab həməən co zıvonono: ispon, portuqal, holland, polyak,
çex, bolqar zıvono çap kardey nəzədə qətəbə.

**“Dədə Qorqudi kitab”i almani zıvonədəbə sıftənə
tərcumə ijən çəy nəşri 200 sorə ğeyd kardəbə həxədə
Azərbaycan Respublikə Prezidenti
Sərəncam**

2015-nə sorədə Azərbaycan xəlqi mədəni sərvəton xəzinədə müstəsno vırə bıqət ijən dəvardə əsrönkü jıqoşə milliyə-mənəviyə hestemoni yəndıku co nıbə tərkibə hissə oqardə “Dədə Qorqudi kitab”i abidə almani şərqsunosə alim Fridrix fon Dits tərəfo bə dim bekardebey, nəşr kardəbey ijən bə dınyo elmi aləm oşnə kardəbey 200 sorə tamom bedə.

Dəvardə müddətədə de “Dədə Qorqud” dostonon ələğəyinbə veyə otıronon bardəbə ijən qorqudsunosəti bənə müstəğilə sahə bə formə dəşey istiğamətədə mıhumə ğədəmon şodəbə. 2000-nə sorədə “Dədə Qorqudi kitab”i 1300 sorəqardış de YUNESKO xətti beynəlxalq səviyyədə de təntənə ğeyd kardəbey çı abidə otırney tarixədə tojə mərhələ binokardəbə..

Milliyə-mədəniyə irsi oqətey-jivniyey ijən tojə ənkəon azərbaycanvonəti rufədə tərbiyə kardeyro “Dədə Qorqud” dostonon yolə əhəmiyyəti bə nəzə seədə, qorqudsunosəti de sisteminə fəaliyyəti təmin kardey məqsədi Azərbaycan Respublikə Konstitusiyə 109-nə maddə 32-nə bəndi rəhbər qəteyro bə qəror səydəm:

1. Azərbaycan Respublikə Mədəniyyət ijən Turizmi Vəzarət, Azərbaycan Respublikə Təhsili Vəzarət ijən de Azərbaycan Milli Elmon Akademiyə bə ico, Boku Bey-

nəlxalq Multikulturalizm Məranqo, Azərbaycan Respublikə Prezidenti tonə Zinə Fondi ijən de Azərbaycan Ənivişton İcoli təklifon bə nəzə səy, "Dədə Qorqudi kitob"i almani alim Fridrix fon Dits tərəfo sıftənə tərcumə, çəy nəşr ijən bə dınyo elmi aləm oşko kardəbey 200 sorə dair fəoliyyə təqram hozı kardey bə təsdiq beyro bə Azərbaycan Respublikə Vəzarəton Kabineti edaştiy.

2. Azərbaycan Respublikə Vəzarəton Kabinet çı Sə-rəncəmo bə vəomə məsəlon həll bıkəy.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikə Prezident

Boku şəhr, 20 fevral 2015-nə sor.

Henrix Fridrix fon Dits

(1751-1817)

Bə Fon Ditsi de məhəbbəti...

1815-nə sori nominə almani şərqşunos ijən diplomat Henrix Fridrix fon Dits Azərboyconı (Oğuz) daston “Dədə Qorqudi kitob”i i poə bə almani zıvon tərcümə kardedə. Fon Dits bənə Prusiya səfiri Osmani devlətədə ko kardeədə bə dastvardə nobəno Şərg dastənuvıştəyon dilədə bı dastənuvıştəy məxsusi minasibət nişo doydəbe. İyo təsvir kardəbə gəhrəmonon, sujeton başəy yod dənədəbə gədimə yunənə mifon. iyo umujbəyon, paralellon, bəyəndi oşə cəhəton çənə pida hestibe. Bəlkəm hejo bı səbəbo Dits bo nəşr kardə tərcüməro “Dədə Qorqud” hekoyon arəo saçın kardedə “Basati Kəlləçəsi kışte” dastoni. Basati de Odissey, Kəlləçəsi de Polifemi arədə oşətion, sujet xəttənədə paraleləti bə fon Ditsi imkon doydə ki, in hekoyə ədəbi şəcərə bə gədimə sasoron bobə-bəkəy.

İ ruj fon Dits iştə in tərcümə de niğilə miğayisəynə təhlili nıvıştəbə vəsə sıxani bə ivırə Berlinədə çap kardedə. Demiyən, 1815-nə sori “Dədə Qorqudi kitob” dastoni dınyo elmədəbə təqdimat (edaştəmon) sə qətedə. Peşo italyan, rus, türk, fransız, alman, amerikan, Azərboyconı alimon estafeti çı fon Ditsiku səydən, hevojina ijən mənəynə, qəncinə ijən rənqbəranqə Qorqudşunosəti dınyo ofəyedən. De minvoli arəo 200 sor dəvardədə.

...2015-nə sori fevralə manqi 20-də Azərboyconı Prezident cənab İlham Əliyev de in yodobenışə hadisə 200 sorəqardışı

aloğayna bə vey vocib qıləy Sərancom imza kardışe. In Sərancom qorbina şərqşunos alim, XIX əsr almani filoloqiya romantizm cərəyoni ən nominbə numoyəndonədə qıləyni bə fon Ditsi rufi Dədə Qorqudi xələfon tərəfo hurmət ijan minnətdoəti siyasi ifadəbe. Mixləs, 2015-nə sor əncəx bo Azərboyconu ne, həmən bo dınyo filoloqiya, bo qorqudşunosəti bə qıləy id oqarde.

Bə bıhandon edəştəbə bə in kitobi daxilərdəbə 1815-nə sori fon Ditsi nivıştə vəsəsisəxan ijan “Dədə Qorqudi kitobi”ku 12 hekoyon qıləyni – Fon Ditsi vijniyə “Basati Kəlləçəşi kıştə daston”. Sıftənə Berlin nəşriku 200 sor dəvardəbuən, almani alim “Dədə Qorqudi kitob” dastoni timsolədə bə Azərboycon xəlqi mənəvi potensiali çəy doə barzə qiymət imrujən aktuale. Imruj həm şo bedəmon, həm ğurbin bedəmon ki, bə bəşəri dəqaron sistem daxilbə çəmə ənəmərdə Dastoni i poə ijan fon Ditsi qiymətinə vəsəsisəxani tərcumə nəvdəşə dınyo zıvononədə bə ruşnə beşədə. Bova kardedəmon ki, Boku Beynəlxəlq Multikulturalizm Məranqo hozi kardə in kitob millətiku, diniku bə şikrə numandə həmə bahandon dilədə 200 sor çimi bənəv Fon Ditsi qəlbədə peləvniyə həyəəconi pebəlovniyə.

Yolə alim “De Homeriku miğayisədə tojə oşko kardəbə Oğuzi siklop” nomədəbə vəsəsisəxani oxoyədə jıqo nivıştədəbə: . “Im, hiç vaxt qinbə zəhmət be əzini. Dəvardəyonədəbə pevişəyon (toykətion) ruşinəti vardey xoto, çəmə bəpeşt çı zəhmətiku bəhrə səkəson (istifadə bıkon) kamən bıbon, bəmə minnətdo bəben...”

Im hejo jıqoən be.

Bə Henrix Fridrix fon Ditsi ijan bə həmə qorqudşunoson de niğilə ehtiromi ijan de məhəbbəti

Kamal Abdulla

HENRİX FRİDRİX FON DİTS

*De Homeriku mığayisədə tojə oşko
kardəbə Oğuzi siklop*

*Dədə Qorqudi kitob.
Basati Kəlləçəşi kışte dastoni
bəyon kardədə*

Berlin - 1815 / Boku - 2015

**DE HOMERİ SİKLOPİ MIĞAYİSƏDƏ
TOJƏ OŞKO KARDƏBƏ
OĞUZİ SİKLOP**

Nunəkile missiyə məsləhatbədə ijən prelat
Henrix Fridrix fon Dits tərəfo
təqdim bedə

Halle ijən Berlin, 1815.

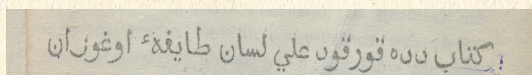
Halle yətimon kəy kitobxonə komissiyədə

(TƏPƏGÖZ) (KƏLLƏÇƏŞ) YAXUD OĞUZI SIKLOP

Tatar-turk zıvono

1. De sərlohə peqətəbiə dastəniviştəy dimə iminə səyfədə jıqo nıvıstə biə:

(Kitabe - Dədə Qorqud əla lisane- taifəye- Oğuzan). Yəni ım Oğuz xəlqi zıvonədə “Dədə Qorqudi kitobe”. In qədə foliant ədə biə (poə) çımı Şərqi dastəniviştə kulliyatədə (de aşmardi) 61-nəy. Drezden Kral kitobxonədə biə həminə dastəniviştə hətta bıbuşe xətoonən, de bəmıku bəy (*Paulus həxədə xatiron. IV poə. S. 13 № 86*) təmomən səpeyəndi eqinədə.

2. Həminə sərlohə kitobi məzmuni ifadə nıkardeyro ijen iqlə muəllif nişo doyro çətinəti be bəzıne,

çumçiko ve vocibe ki, əhandon de dastəniyiştəy çok-
çoki oşnə bibun.

3. (Dastəniyiştəy) Kirtə vəsədə (mığəddimədə)
jiqo niyiştə bə: Rəsul Əleyhissəlomi (*Məhəmməd -
bəçəy rufi səlovət!*) nez zəmonı, çı xıyzonon qıləyniyədə
Oğuzon şəcərə həməsə sıftənə şəxsən çok zınə Dədə
Qorqud (Pıə de Dədə eyni şəxsın) votəbə qıləy mərd
bə miyon oməy. Əv çiç bəvoti, əbiy. Vəoməku
harcurə xəbon ədəy. Xıdo bəçəy dılı ilham ədəy.

Qorqud Dədə jiqo votedəbə:

- Oxonə zəmonədə xanəti bə *Qaya* (ğəbilə) bərəse,
ımı kiysə çəy dasto səy əzını, iyo oxorzəmon bıbo
tosə ғiyoməti dəvom bəkay (çəy xanəti). Çəy votəy
ımrujən dəvom bıkə Osmani ənkəy (nəsle), esətən
devronış şedə, çəvon hukumronəti nəzədə qətəbə...-
ha jiqo bənə bimi votəşe çanədə sıxanon. Qorqud
Dədə həll əkəy çı Oğuz ғohomi mışkulon. Çıçış
bəpiy, bəsə əvoy. Çı ko bəbi, bə Qordud Dədə nı-
votəy, ə koy niyəvindin. Əv harçi bəhamiybu, ғəbul
əkəyn. Çəy sıxani əqətin, çəyo ə koy bəsə əjənin.

4. Çı Osmani ənkə (nəsli) işarəku oşnə bedə ki, ım
mığəddimə (vəsəsıxan) niyiştəbə Osmani sulalə

bərgərolbə vaxtonədə. Əncəx iyo Qorqud Dədə ɟı curə aid karde bəbe bə Osmani sulalə ofəyəbiə sıftənə vaxton- bə Məhəmməd peyğəmbəri zəmonon nezi? Az “Oğuznomə” kitobədə ɟimisə bə nav omə qıləy həyğəti nişo doəme ki, əv (Qorqud Dədə) ji nəzini IX əsriku bə nav. Əmmo məzmuno qəp jəyku bənav az bəhs bəkam demi zidd (vəynə) biə məğomonku.

5. Mığəddimə (vəsəsıxan) ɟı Qorqud Dədə pan-dinə (nəsihətinə) kəlononədə ibarəte. İminə jıqoy: Xıdo vanq nıkardeş, ıştı ko səröst əbini... İmon (pan-dinə kəlonon) nimə səyfə vırə qətedə ɟımı dastəni vıştəyədə. Jıqo ɟidə ki, Nəsihəton həməyən nıbo, veyni ɟoknə ki, “Oğuznomə” də biə, seminə şəxsi tərəfo eynən dəqış nıbə əlovə kardə biə iyo.

6. “Dədə Qorqudi kitob” əsosən fəqət dıminə səyfə sıftənə cumləku bino bey bəzine:

Qorqud Dədə votəşe, bıvındəmon, ɟımı xan, ɟıç votəşe:

Qəv obəkam- tarıf bəkam ɟəmə səy peyo bə Ğadirə Allahi i.c. ijən s.

7. Qorqud Dədə Allahi tərəfo peşo ovaştədə bə Məhəmmədi- bə Əli tərəf. Adətən jıqo nıvıştə bedə

Məhəmmədiyon (müsliminon) həmə kitobonədə. Əncəx bə farson mənsüb nıbə konfessiyəku nıbə müəllifon xəlifə Əli bə yod dənınə, bə Məhəmmədi xıyzoni ijən bə bəçəy sələfon xəy-dıvo doydən. Çiyo bə jıqo qıləy səkiştə omey bəbe ki, təşəbbusbıkə, yaxud (ın folkləri) qırdəbıkə nə hənəfi, nəən Osmanij bıənı. Qorqud Dədə esə boy, çoknə ki, ıştə “Oğuz-nomə” kitobədə nişo doəme, çəy bə farson mənsüb bıə konfessiyə aid bey – votey-həniyən ve məntiğine.

8. Çı tərifatiku bəpeştə 2-nə səyfədə qıləy məlum Ozani tərəfo de məsuliyyəti jenon xasiyəton aşmardəbə, de məxsusi sərləhə çanqılə səkirton (ğeydon) doəbə, ım toşə 3-nə səyfə dəvom kardəbə.

9. Çımi bəpeştə iminnə Buğac Xan, dıminnə “Salur Qazani (kəy) dızdə be”, oroxnə dıqlə -11-nə “Salur Qazani dustəğə ozodbe”, 12-nə “Bitonə Oğuzi bə Dılətonə Oğuzi dimmande” sərləhon jiyo de sirə doəbə 12 qılə tarixinə hekoyə. Həmə hekoyonədə çı Oğuzi Xanəti bə bədbəxtəti duçor bedə, yaxud Siyo dıyo Asiyə kənəo bə noməlümə yunonon vəynədə ğəhrəmonəti nişo doyku qəp jəy bedə. Həməyəvo Oğuz tarixiro iyo material pəydo kardey mımkun ni.

İyo bədii cəhətə dərosnəbiə, pesoxtəbiə, yodo mandə məxsusiyyə xıyzonə xatiron hestin.

10. Muəllifi həxədə qəp jeədə, harçiku bənav, ğeyd kardənininim ki, həmə kitobədə co-co hadison devri həxədəbə iqlə səkiştə omeyro qət qıləy zəmon ni. Sıftənə diyəno jıqo hisob kardey bəbe ki, həmə hadison Qorqud Dədə devrədə bə sə omə. Əmma əv hiçci nəğl kardedəni ıstə nomədə. Əncəx co-co məğomonədə pəydo bedə bo məsləhat doyo. Ən ve hadison oxoyədə bə Oğuzon xəy-dıvo doyro bə çəs çidə, bımon isə “*Oğuznomə*” votedən. In xəy-dıvo haft muxtəlifə hekoyə oxoyədə handedəş, əmmo zinedəniş ki, bə kon səkiştə boy. In sıxani tərcumə karde əbini bənə (*Oğuznomə*) anə iyo Oğuzi kitob, yaxud Oğuzi tarix... Əksinə, imi bə Oğuzon əlovə nıvıştəy, yaxud bə Oğuzon həsr bə əsər bey-nıbe şərh kardey lozime. Əqər har hekoyə bitov, sə bəbəy, ım, Oğuzi tarix bəninbe. Əncəx qıləy hadisə bəsə omə bəpeşt, Qorqud Dədə bənə 3-nə şəxsi əy qəp jəydə, dastonon har bəjən əncəx de tarif ijən xəy-dıvo doyo sə bedə. Qımon ki, iyo “*Oğuznomə*” ifodə rəyrə ehandey (tikror kardey) bə həmə kitobi həminə nomi doyo xıdmət kardedə. Be bəzine ki, kitobi sıftənə

xıvandi tərəfo peş dəftərdimə- sıftənə titul səyfədə bəy “Dədə kitob” nom doy bəyoy ki, əv vindedə: Qorqud Dədə deştə xəy-dıvon rəyrə pəydo bedə. Azən çand bəjən səkırt doəme- sıbut kardəme ki, Nezə Şərgijon ıştə ədəbiyə məlumatonədə, vote bəbe ki, hiç vaxt dəğiğ bənin.

Çımon həmməyku bı səkıştə omey bəbe ki, ın kitob 3-nə noməlumə şəxsi tərəfo qırdə kardəbiə. ın ehtimoli səröst bıbə əve ki, qəp jəbiə hadison oje- oşko, təmomən muxtəlif, çı yəndıku fərginə devronku dəvardə-omə. Jıqo ki, de Siyo dıyo kənoədə jimonbıbə Yunanon bəsə omə hadison ijən bə “Dılətonə Oğuzi çı Bintonə Oğuzi dimmande”ku bəhs kardə hadison ve-ve peşonə vaxtonədə, əmma Oğuzon bınə-soni devriku bıə hadison çan həzo sor bənav bəsə omə. İyoən Qorqud Dədə ıştirak karde nəzini. Pentono nomuş kəşəbiə Vəsə sıxanədəən (Mığəddimədə) vındə bedə ın ziddiyyət: jıqo ki, anə iyo Qorqud Dədə oxonə Oğuzon zine əvəzi, çəy sıftənə Oğuzon zıneyku qəp jəyde, cumçiko bənə çı milləti bınə-soni Oğuz jiyə 3 həzo sorisə ve-ve bənav.

11. İmon həmmə təsdiğ bedən çımı iyo kitobo məlumatım doə de 8-nə hekoyə. Əv jıqo nıvıştə bıə:

بسات دېځکوزي اولدرکي توي بيان ايډر

Yəni “Basat İçəşədiv (*Kəlləçəşi*) kıştə toyi (*dastoni*) bəyon kardədə” Kəlləçəş (İçəşə div) təsvir kardə bedə dijdə andom, zumandə cussə, çəkutədə iqlə çəşbə bənə nəhənqə odəmi. Hərfən Təpəçəş (Kəlləçəş, İçəşə div) yaxud çəşış sədə beyro (S c h e i t e l - A u g e) ji qo nom doəşone bəy. Im, Yunanonədə “Siklop” nominə, məxsusən bı cəhəto bə Homeri obrazi mandə (oşə), bəmə co Sikloponku həniən ve məlumat bədə qıləy hestimone.

12. Əncəx tikə bədiqə bəvindemon ki, Oğuzi Siklop çı yunanon ni, əksinə, həniən ve yunanon çəyku əxz kardəşone. Qavar yunanonki bə gədimə devri aid kardə bedəbu, bəvədə Oğuzonki həm, çoknə anə iyo votəbiə, anəən tojə ni ki, çı Qorqud Dədə həməsr hisob kardə bıbu. Çumçiko bı dastonədə Qorqud Dədə Kəlləçəşi paliyo əncəx bəyo vığandə bedəni ki, bə Oğuzon vəynə deşmenəti arə peqəteyro qəpemon bıbəy. Həmçinin əv iyo bəro pəydo bedə ki, Basat Kəlləçəşi kıştə bəpeşt şoyə nəğmon peğandiy ijən xəy-divo bıdəy. Əyən bıvotım ki, dastoni sıftədə Oğuzon bınə-son (ənkə) bıə Oğuz xaniku sibat şədə.

Həmçinin co Oğuzi bəqonən, ələlxusus Siklopi bıkışt, çı dastoni ğəhrəmon Basati pıə Aruz Qoca nişo doə bedə bənə çəy həməsri. Im qıləy tojə dəlile ki, Qorqud Dədə bo zovqi (qulməçə)ro bə ğədimə devr bardə bıə. Çumçiko həm Oğuzi, həməni yunani Siklopi bənə pesoxtanə hestimoni ve hostonbıə. Hərçənd ki, imon izoh ijən dərk be nızınə, bə eyni ğədimə tarixinə soni malik be əzinin.

13. Hiç şubhəm ni ki, Qorqud Dədə nomədə odəm jiə. Lakin petono vəsədə-mığəddimədə votəyon ijən co fakton sıbut kardədə, Oğuznomədə nişo doə bedə ki, əv hakimiyyəti ıstə pıəonku bə dast sə de peşonəni Oğuzon i devrədə jiə. Əvi ve piyəmerd beyro bəştə Oğuzə həməsron ağılməndə məsləhaton doy ijən əvoni tarif kardey az ve bovə kardədəm. Çəy “bobo, dədə”, yaxud “pıə” ləqəbi səyən ımı sıbut kardədə. Çumçiko az əminim ki, əv çı dədə-boboku məndə ve ğədimə məlumaton zınəşe, bəştə həməsron nəğl kardəşe, yaxud esətnəniku təmöm co formədə noəşe-şə.

Məlume ki, xəlqi arəo Oğuz xaniku jıqo oko doəbıə yolon sıxanon ijən əsosinə ğayda-ğanunun sıftə Qorqud Dədə tərəfo qırdə kardəbıə, “Oğuz-

nomə" də nıvıştəbıə. Lakin bə Şərgıvıjon məxsusbıə həmə zəmonə əvəzbıəyon bə nəzə seədə qımon karde mımkun ni ki, Qorqud Dədə ıstəni 2 həzo sor bənav bəsə omə hadison şoyde, yaxud həminə devrədə jıə şəxsiyəton bəştə həməsr hisob kardədə. Az əminim ki, həminə kitob çəy nıvıştəyon, yaxud dəçəy şifo hi məlumaton əsosi qıləy 3-nə şəxsi tərəfo bə gələm sə bıə. Be bəzıne, Qorqud Dədə hiç dəvon i devrədə jıyənı, sinninə odəmon arəo bə cıvonə Oğuzon məslohatbıdə, hurmət-ızzət soyb, yolə sipriş tıspirədə doə bıə. Mını bimi əmin bıkə əve ki, Qorqud Dədə hiç vırədə ıstəku qəp jəydəni, hejo bənə məslohatvoni, yaxud bənə xəy-dıvo bıdə pəydo bedə.

Əmmo əsl muəllif ijən (*folklori*) qırdəbıkə devri həxədə çəmə dastədə məlumaton nıbey bı kitobi gədimbey şubhə-şək bəpe nıvə. Az bimi ve əsoson varde bəzınem, hejo kırtə vəsəsisəxan-mıgəddimədə Osmani sulalə bə məydon omey həxədə bə nıvıştəyon nəzə səğandəmon, ım vəs bəkarde. Im əncəx de tatar-tırk zıvoni umjənə ne, həməən sıbut kardə bedə im de muəllifi uslubi betəməti ijən nohəmoəti. İmon hay dıqlə (betəməti ijən nohəmoəti) Osmani İmperiyaku gədimə. Sıftənə vərəği bəpeştə dimədə qıləy osmaniji

tərəfo jıqo bə nom doy, qımon ki, Oğuz zıvoni həxədə çımı votə fikon həniən ruşin bəbe.

14. İmon çımı Oğuznomə vəsəsıxan-mığədimədə təsvir kardəbiə sıvo tatar-tırk zıvono co çiy ni. (*"Asiyə həxədə xatiron"* I cild, s. 165-166). Oğuzon hejo sıftəku Tırk ijən Tataron ibemonədə bə məydon omə xəlqin, çumçiko Moğuli nəvə Oğuz xan - çımon har dıqləni ıstə hakimiyəti jiyo bə ico vardəşe. (*Ujən ayə, s.153*)

Oğuzi mardeku ve-ve bəpeşt çəy xəlqi arədə, şubhə ni ki, ve çiyon dəqış biə, çəvon i poəku tojə xəlqon bəməl omən, i poə ıstə nom dəqış kardəşe ki, imən peşpeşono bə tojə dialektə ofəyəbe səbəb biən. Lakin gədimə Oğuzi ənkə dəvom de rostə riyə movcude. Jəqo xəlqon biən ki, Oğuzon nomi jiyo ıstə nom oqətəşone, nəslə bə nəsl doəşone. Məsələn, iyo hələən movcud biə Osmani sulalə əsosi binə I Osmani piə Ərtəğrolı zəmoni nezbə devruku bəhs kardə bedə. İmi sıbut kardeyo az de Bizansi tarıxvonon istinodi vote bəzınem ki, çəvon sıftənə hukumdorə Oğuzi nəslə biə bə Rostə Alpi beşedə. Çəy Oğuz xəlqi hukumdor biə zoə Oğuz Alp (co curə Suleymənən votedən) de yunanon mubarizə barde-

barde kamə muddətədə bə zumandə hakimiyət nail biə. Oğuz Alpi zoə Ərtoğruli devrədə Oğuzon Tavriyə dilədə veyə zəminon fəth kardışone. Nihoyət, çəy zoə Osman ıstə nomi doydə bə Sulalə. (Ştritter *Populyarə xatiron III cild, s. 531-533*). Dequiqnesi Şərgəvjono qırdəkardə məlumatonən dımon səpeyəndı eqinedə. Əv sıbut kardədə ki, de Turkmən nomi məşhur biən Quz(on) de Oğuz(on) eyni biən. Çımon çan qılə dastə kuç kardəşone bə Avropə, əyo de Uz(on) nomi məşhur biən. Yəğın ki, ım Uzon Uzia məmləkəto omən, ımon Bizanson tərəfo bə Qafqaz vırəbəvırə biən. (Ştritter *III cild, s. 807*) Ə Tırmənən Səlcuqonən çı Xorasano beğandəşone, əyo məskun biən. Çimi bəpeşt əvon çı vırə dəqışbe 661-nə sorədə (1214 xq) petono nomış kəşəbə I Osmani bobo Suleymon potşo rəhbərəti jiyo, bə Qədə Asiyə ıstə sıftinə hərbiyə hucumon kardəşone, Lakin əvon monqolon tərəfo bə dumu nışandəbən, omən bə Azərboycon. 616 (1219 xq) –nə sorədə həminə Suleymon potşo de 5 həzo ləşkəri sənibəton bə Qədə Asiyə hucum kardəşe, fəqət Fəratədə (???) mardə. Çəy zoə Ərtoğrul səlcuqon kişvər biə İkonium ədə mehkəm kardəşone ıstə hakimiyyət. Əv, 680-nə, yaxud 687-nə sori (1281-1287 xq) mardə, çəy zoə I

Osman çəy varis biə (*Dequignes Hunon ijən Tırkon tarix, 4-nə cild. S. 353*). Çımon həmməyku oşko bedə ki, həyğətən, Ərtəğrul Oğuzi zıvon vardəşe bə İkoniuma- Səlcuqon olkə. Lakin çokə tarixəvonbiə navnə dustonım Rays ijən Rəşad Əfəndi i kərə bəmi dırışt doşone bovə karde ki, Osman Monarxiyə mehkəm kardeyo bə işğali bino noədə çəy ətrofədə yali 2 həzo turkman, yaxud oğuz hestbe.

Çiyo jıqo qıləy səkıştə hasil bedə ki, Oğuzi zıvon bənə hakimi mande nəzını, çumçiko səlcuqon tırki zıvon bə nom biə zıvon Qədə Asiyədə hıkimronə zıvonbe, qərpənən har dıqlə zıvonədə (tırki ijən oğuzi) yəndi de hostoni çok bəsə dəşin, çoknə ki, ışıət uruson de polyakon deyəndi qəp jəy zinedən. Mıxləs, Oğuzi zıvon arədə beşedə- qin bedə, jıqoşə bo Osmanijon tırki zıvon vırə qətedə. Çoknə ki, Osman boştə ijən varison tabe jiyo –bo umjənə xəlqon ışıtə nomış noşə-şe, kəynəsə çı Tırmənistano omə, de Səlcuq nomi məşhur biə qılə xıyzonən, nomkəşə biə toyfə sərdoronku ğarəton kardeyo ışıtə nom bəştə toyfə doəşbe. Həminə kitobi Oğuzi zıvono bə ğələm səyo sıbət şedəbu, bəvədə bə devrdə biə şəraiti bə nəzə bıştənoş, vote bəbe ki, ım, I Osmaniku xəyli bənav bə ğələm sə biə.

15. Isətnə nıvıştəy movzu bıə de hekayə məzmunı neyədə oşnə beyro Oksus kişvərikü bə tərəfonədə-- Asiyə həşiniştədə Oğuzon arədə bə qıləy Siklopi – tosa isəti yalı gədimə yunanonku nəvə bıə pesoxtəbiə bə qıləy conəvə rast ome -- bə har kəsi ve-ve təcubin çiyə bəzine.

16. Yunanon çəkutədə qırdulə çəşibıə Kəlləçəşi 3 curiku sibat okardədən. Əvon ın nom səşone çəku-təşon miyonədə bıə yeqonə dijdə çəşiro. Polifem 200 fut dirozi bıə ən yolə dor (ehəştə) doysə dijd bıə kotəni (hişi) dastədə barde zındəbebu, əvonən bənə nəhənqə divi təsəvvur kardə bedən. Əvon bənə vəhşiyə ijən mədəniyyətiku bəkəno hərəkəton bıke odəmon təsvir kardə bedən. İmonən bə hiç qılə gənunon, adəton (imijon) ijən bə dini əməl nıkəyon jimon- bə Siklopi jimoni ifadə- bə zərbü-misol oqardə. Im, bə həmmə Siklopon aıdbıə umumi xusyətonin.

17. Bə iminə novi (curi) çimon Aqros, Brontes ijən Steropes nom doə bıə seqlə tipi aid kardə bıə. Bə votəyonro, imoni Solus deştə jeni- de Zəmini bə ico ofəyəşe. İmon Xıdo niyəbən, əmmo bə Xıdo oşə hisob kardə bıən. Əvon çəvon pıə Solusi tərəfo dast-lınqon

dəbastə biən- bə cəhəndım şodə biən. Lakin Yupiteri əvon ozod kardə ki, bəyo Belemenit (avəvu sığ) tumo bıkan. Əvonən bənə nokə osnəğəvoni – bə Vulkoni xıdmət kardəşone. Lupara cəzirədə qıləy emalatxonə hestışonbe. Əvon Belemenit (Avavua sığ) tumo kardeyro Apollo tərəfo kışdə bedən.

18. De ın mifoloji Siklopon çəmə komon ni. Həmçinin hiç kəs zındəni ki, çımon həxədə çiç şınənine (fik kardə bənine) Əvon yunoni şairon tərəfo bənə hışkə nomi oko doə biə, peşo roməvijə şairon çoknəşon piyə- jəqəən istifodə kardəşone çəvonku, ımən ki, ve dıltanqəti vardedə. Şubhə ni ki, bımonədə yunanon iminə sakınon Şərqədə (həşipe-mədə) vardə biə, yaxud çəvon peşnəni nəslon Şərgə olkədə qırdəkardəbə realə rəvayətonən heste. Lakin çı rəvayəton i poə de nomon dəqış kardey, i poə de yunani zıvoni ifadon əvəz kardey, kalionən nəşrbıkon zovqi xoto əsos nıbə əlavon ijən təhrifon karde-karde bə zine nıbə hol dəşən. Jıqo ki, bə rəvoyəti mändə navnəni hadison ijən şəxsən peşpeşoni bə sıftənə libos oqordinə piye befoydənə əziyyəte. Im jıqo bənine ki, çoknə ki Makrobiusi ijən Siseroni səkiştə doəşe, de itoti diə kardə biə de nəhənq nomi məşhur

bıəyon behəyo hisob bıbu ijən peşo jıqo təsəvvur bə əməl bo ki, Xıdoon əvoni ıstə vırədə noy piyedəşone.

19. Siklopon dınnınə tısbir dutemonon bəsə vardə zınə sənət odəmonin. Bə votəyonro, Arquusi olkədə Tirinf şəhri hestbe, ə şəhər qıləy realə Praotusi çı Likiya yo vankardəbiə de haftqılə Siklopi dutə bıə. Çı şəhri ətrofo bıə divo-hisoron ən qədə sığon de çanqılə qıtə həyvoni zuy bəpe vardə bəbi. Votedən ki, Mikene şəhri divo-hisoronən çəvon tərəfo bə vırə rosnıə bıə. Strabon gəyd kardədə ki, dıləntono se labirint bıə Naurla nezədəbə koçonən çı Siklopi koy. Bı mənədə qıləy heyvətbiyə ya çöçinə ko vindeədə bəy “bə Siklopi həvo raxs kardey” nom noydən. Jıqo odəmon tonə nə çəvon aybəjorətiku, nəən içəşi beyku qəp jə bedə. Əvoni nəzədə dəvoni lozime de mifoloji Siklopon əncəx umumiyyə cəhətonışbiə bənə realə nəhəngon.

Roburque et vites et doli erant in operibus, yəni çı merdi ijən hiyləqəratı zu koədə bə dim beşədə. (zıne bəbe)

20. İyo nəzədə qəte lozime Qərbi İberiya de Şərgədə bıə Xəzər (Kaspi) dıyo arədə jiə Albanon, çumçıkobəvon bə Siklopəjimon dəvoniye pemujəyon

(adət bıkəyon) votedəbin, bəro ki, əvon barz-bılind bin, de katori ijən de moldoəti dastko bedəbin. Siklopon bənə odəmähə bə ğələm doyro Skifon bə Kobəsoni nezi jiəkəson veyni Siklop votedəbin, bəro ki, əvoni hejo odəmhardeədə qınobəqi kardedəbin.

21. Dıminə nov Siklopon umumi qıləy təsəvvurin, real nin. İştə koysə ve, ıştə nomon boəmə bənə realə odəmon ijən realə tobyon noəşone-şən. İyo de Oğuzon mığayisədə bəmə nez bıə yeqonə qıləy şəxs be bəzine. Diyəkə, ım, 3-nə Homer – Polife nominbə Siklopiku co qıləy ni. Trinakria yaxud Siciliya cəzirədə jimonbıkə co Siklopon petono nişo doəbiə 2-nə sinifi aid karde bəbe, çumçiko çəvon kali qılən nə Homeri tərəfo lozimi qədər təsvir kardə bıə, nəən ki, kon bınıvişt tərəfosə çəy aybəjorəti bə nəzə rosniyə bedə.

Harçiku bənav, həmə kanə məlumaton: Siciliya Siklopon çı cəzirə sıftənə sakinon be, təxminən Peleqiku sa sor bəpeşt İtalyaku iyo ome ijən peşpeşono Phonikiron tərəfo bənə sıftənə sakinon bə çəş çiye, səpeyəndi eqinedə. Çumçiko əvon Lilibeis xəlicədə de şaq-şaqi sutə Etna bandi ətrofədə məskun bən.

İmən bardedə-bekardedə çəvon də osnəğəvonəti dastko be ideyon. Mıxləs, ın Siklopon nişo doy bəbe bə curi-novonro Vulkani bənə osnəğə xıdməton. Çəvon vindemoni həxədə vocib zınəy əve ki, əvon ve nəhənq bıən, ijən gəbonku pəydobə bə skeleton oşəti mubahisə bə arə vardedəni. Im, ən kami, eyni nominə dıminə curə Siklopon çıyəndıku cobəco kardey firsəti doydə. Çəvon məskunbə siklopum skopuli halon esət de Faraqlioni bə nome. Çı Kataniya şimali (nıso) tərəfi nezi Val di Demone şərq (həşipemə) diyokənono bı curə seqlə hal heste.

22. Esət bıvindəmon dı Siklopi (çı Oğuzon ijən çı Homeri) kon məğomon bəyəndi oşedən, səpeyəndi eqinedən, ijən kon təfsilatənədə Homer təmomən tam jəydə. Çumçıko əmə anə iyo Polifemi həxədə ıstə zınəyon həniyən ve Kəlləçəşi həxədə omutedəmon.

23. Qıləy Oğuzi çəvon (*ğədimə zəmonədə əv ve hurmatinə odəm bıə*) ruj çı rujon pəriyə kinon qırdəbə bə qıləy honi çəşmə tonə omedə, de pəriyon qıləyni zino kardedə. Pəri çəyku qıləy zoə vardedə bə dınyo ki, ımən ve nəhənq bedə, sədəş iqlə çəş bedə, hejo bə səbəb bəy Kəlləçəş nom noydən.

24. Homer ıstən Polifemi çı Neptuni, zoə hisob kardedə, çəy səvoni (soni) həxədə hiç məlumat doydəni. Kalion əy de Neptuni Nimfe Toza , yaxud de Amfidrite (cokəson esəboy de Elatusi Nimfe Çtilbe, yaxud de Aminone bə məydon vardə be bıvotonən Elatusi zoə, bə duristi, bə Arqonavton məxsusbe, ijən bənə co kəson əvən odəm bəninibe ki, qəmiyədə kə bıbuşe.

25. *Rissi diss.51.* jıqo hisob kardedə ki, bə Siklopon iqlə çəş doy alleqorियəy. (Siklopon iqlə çəşinbe) bəyoy ki, əvon ıstəni çəş bıkən, bə ətrofi edəsın ki, vəzyəti rə bıvindın, ijən bə hamsiyon həmlə bıkən -əvoni ğarət bıkən. Bı ideyadə məntiğ ni. Co-coədə səroste, ya səhfe: har dıqlə Siklop (bəro) de i çəşi edaşta bedə ki, peşo çəyku (çə çəşikuən) məhrum be bızının. Rissi ujan əlovə kardedə ki, bə veynə şahidonro (Siklopon) i çəşinə odəm bən. Im çanə rostinbe bəzınebu, çimi bəmə dəxliş ni, çumçıko imon çəmə iyo bəhs kardə Siklopon nin.

26. Çı moəo bıə bəpeşt Pəri nənə peviştə holədə noə-şə zoə- Kəlləçəşi Oğuzi bəqon pəydo kardedən honi çəşmə tonə. Ariz Pir nomədə qıləyni peqətedə əy ki, deştə zoə Basati bə ivrə tərbiyə bıkə. Lakin

Kəlləcəşi bıdovonon tov varde zındənin bəcəy zumandə şıt diye, mardedən. Əy co curə dovne-si karde lozim bedə. Əv yol be-be bino kardedə dəy hənəkbıkə həmroon ijən co zoon vını ijən quşon harde. Bəro tojnədən əy çı kə-bəo.

27. Çı Homeri Polifemədə ijən co kəson nıvıştə-onədən təmomən fik doə bedəni çəy umuri bı devri.

28. Kəlləcəş çı Oğuzon tərəfo tojniyə bəpeşt çəy moə (Pəri nənə) omedə ıstə zoə paliyo bəcəy anqıştə qıləy anqışti dənoydə ki, dəçəy zu əy şımşı nıbırıyo ijən bəy tiy enişo. Bəştə əminbe bəpeşt Siyoband-Şvartsberq nominbə qıləy barzə bandədə məskun bedə, de oçın-peçini dasko bedə.

29. Yaranın nıbe həxədə Polifemədə hiççi zıne bedəni. Kəlləcəşi dəy umumi cəhət ıme ki, əvən bandi sədə jiyədə ijən beğaydəynə, yaxud Siklopə jimon dəvonedə.

30. Plato jıqo hisob kardedə ki, insonon sıftə tufani, ovayzi tarsiku bandon çilinqədə jiyən, hejo bımiro Siklopon bandi sədə nışandəşone. Əncəx peşo hamoədə ijən nihoyət, oxoədə sənibəton diyo kənoədə məskun bıən. Əmmo im bini şoko bə

hadison əkse: insonon təqibiku həniən çok hifz beyku Siklopon dastnırəsə, linqnıqınə bandonədə məskunbə səbəbi qasbuən çəvon vəhşiyyə jimonə tərzədə vinde lozimıbu?

31. Ləvə pur kardeyro Kəlləçəş insonon ijən həyvnonon qətedə-hardedə. Oğuzon əy məhv kardeyro haft bəjən bə ico omedən. Lakin har bəjən dəboxtedən. Çı zəmino bekardə-pevatə bıə, bə yunanon ehaştə do oşə-- de qıləy xol-xıçəynə do kıştedə əv pencə-şest odəmi i bəjənədə. Ti, şımşı, nizə kar kardəni bəy, arşidə çəy bədənədə.

32. Polifem bə jıqo həmləon məruz mandənıbe. Əksinə, Trinakria cəzirə həmə sakinon təsvir kardə bedə bənə çəy duston. Həmçinin de Odissey həmron bə jıqo qıləy hərəkəti curət kardəşon nıbe.

33. Əmmo Oğuzon de Kəlləçəşi munasibətədə jıqo hərəkət karde zındənin. Siftə boştə hardəyo əv harrujnə şest odəm piyedəşe, lakin Oğuzon harrujnə bəy doə de 2 odəmi ijən 500 pəsi rozi bedə. Sovı imi, bəy odəmon ijən pəson patero 2 Oğuzə piyəmerd bəpe bıdəyn.

34. De Homeri votəy, Polifem cəzirədəbiə besə-bepoə (həddo-bisotə) pəsə-bızə ğələon hardemon karde, məxsusən de şıt, pəni harde, çəxır peşome bahəm, həməən de nun harde jimon kardedəbe, sovi co çiyon ne. Əncəx Odissey deştə 12 qılə həmro bə Polifemi koç omeədə əv, maştone ijən hanqomo çəy 2 qılə həmro pate-sı karde çəş nıkardə -- əvonı kol-koli harde fikədə bedə.

35. Nubə tosə sıftə ıştə iminə zoə bə Kəlləçəşi bıdə, ısetən ıştə dıminə, həməən oxonə zoə doənin biə bə sinninə piyəjeni rəse-muqavilə jıqo bə vırə rosniyə bedə. In xatun i mıddət de Kəlləçəşi i vırədə yol kardəbə ijən Əsloni tərəfo dovnıyəbə bə Basati şikat kardedə. Pıə-moə ijən həmə Oğuzi bəqon çəy çı mımkuñnıbəkoyku dastkəşeyrocəhd kardedənbuən, Basat bə ğərol səyde ki, Oğuzon çı bələku peroxno. Tiy, kəmon ijən de şımşı abjorin bedə, Kəlləçəşi məskunbə bə hal omedə-beşedə. Əv bə bekorə tiy ğandedə (tiy bə kəlləçəşi qinedə tikə-poə bedə) Kəlləçəş əy qətedə, bə şanqonə bışte-hardero bardedə bə koç.

36. Odissey deştə həmron bə marağı xoto bə Trinakriya cəzirə - bə Polifemi koç dəşedə əv dılədə

bedənı. Sıftəku hiçkəsi bə Siklopi ziddi benışe qıləy bevacə niyətişon bıəni. Odissey de Basati arədə umumi bıə cəhət ıme ki, har dıynən koçədə qətə bedə-oqətə bedə. Əvon əncəx perəxey barədə şinedən (fik kardedən).

37. Basat həmləku bə mudafiə ovaşteədə, ijən Kəlləçəşi piyəmerdə xıdmətvononku çəy əncəx çəşiku yarajə be bəzine –məsə bəpeşt, çəy çəşi sute-dog noyro, ıştə gəmə otəşədə bənə pulo sı kardedə, çəy bə han şe vaxti çəş kardedə... Kəlləçəş jıqo nırə jəyde ki, bandon bə ocomış omedə.

38. İyo Basati de Odissey səpeyəndı eqınyə qıleyən məğom vindedəmon: əve ki, koçədə beədə qıləy zeytunə poje tiki zilinə kivolnədə sutedən, bə hıtə Polifemi çəşi efırsinedən, qordənedən, Siklopi dojiku jə nırə halon lorzinedə.

39. Kəlləçəş ijən Polefimədə dıgət cəlb bıke ijən əve ki, çımon har dıqlə çəş sutə-hıl kardə bəpeşt əvoni bo nırə jəy məcbur bıke sıftənə dojiku co hiç qılə co nosozətiku əziyət kəşedənin.

40. Polifemədə jıqo qıləy sıvol noə bedə ki, Odissey boçi kışdedəni əy, yali çəşo mayf kardedə

əy? Homeri ıstəniku cəvob jıqoy ki, Odissey ijən çəy həmron koçi qəviku bıə yolə hali hıs doydən koçi qəvi qətedən, koçi qəvi okarde nızıneyro Polifem jianine be. Kəlləçəşi koçi bəy (qəvi) tonə jıqo qıləy halə poə nıbe. Lakin Kəlləçəşi əncəx çəşi yarəjəy mımkun beyro Basat Siklopi kışde ijən zu nişo doy nıznero, bəçəy şımşı soyb bənine be.

41. Kəlləçəş Basati bıştəy-hardey, dasto vanı-doyro koçi qəvo lınqi qıləy koçi bəy (qəvi) bı tərəf noydə, qıləyən bə tərəf, bino kardedə pəson qılə-qılə vadoy bə bi. Bı vaxtədə əv, har qılə ğoçi sədə qətedə ki, Basati bə bi benışeyku əmin bıbu.

42. Polifemən bənə bəy oşə hərəkəton kardedə, koçi dəşə vırədə nışdedə, dəvardə ğoçon dastənəvo kardedə ki, Odissey ijən çəy həmron bo vitey-arədə beşey cəhd bıkon, əvoni qəte bızını.

43. Siklopi bə dast dəneyro Basat qıləy ğoç bırıniyedə, ğoçi səy ijən dumi co nıkardə çəy pusti lu kardedə, dəşədə bə pusti dılə, omedə bə Kəlləçəşi vəy tərəf, ğoçi səy dıroz kardedə bə Kəlləçəşi, ıstən çəy lınqon arəo vaştədə-dəvardədə.

44. Odissey əmandəni 6 həmrö peroxneyro 3 qılə
ğöçi bəyəndi dəvastedə, çımonədə miyonə ğoç ıştır
luzi jiyo həmröy qıləy bardəni be. Əncəx boştə
paşməynə luzi jiyo eləşqeyro qıləy ən zumandə ğoç
səçinedə, ha jıqo əvon koço beşədən.

45. Kalion təcub karde bəzinen ki, Odissey ijən
çəy həmrön hay qıləyni qıləy ğöçi jiyo çoknə barde
bəbe? Cokəson jıqo hisob kardədən ki, Siciliyədə
jəqo yolə ğoçon bən ki, əvon qıləy asbi bo (şələ)
barde zınəşone. Im bə i tərəf, əncəx az bovə kardədən
ki, Basat bə dast omə ən çokə şanso istifadə kardəşe
ki, ın şans bə haft nəfəri ğismət nəbi. Imən çı Homeri
boçi ımış səçin nıkarde səbəb be əzini.

46. Kəlləçəşi de Basati arədə muxtəlifə qəpon
bardəbedə ki, demiyən iminnəni pıdəşe bə diminnəni
bozi boy (ıştırni çəysə bəpe bıqəti). Əmmo ım sə
qətedəni, oxedə əv bə zono omedə, deştə şımşı ıştır
səy bə Basati doydə bırıye. Imi peşonəni hekoyədə
həniyən ətrofin hande bəbe.

47. Im, de Polifemi kardə bıə mığayisə səbəb
bedəni, çumçiko Odissey çəy dasto perəxə bəpeşt
ğoçon peqətedə-bardədə bəştə qəmi, çıyo diyəro

bedə. Əv, əncəx dıyoədə beədə, Polifemi səpe rıxəndə sıxanon ru kardədə. Polifemən çəy dumo halə poəon ğandedə, bəy hələ-bulə (tars) omedə ki, əy bə tojə təhlukon dıço bəkarde. Odissey ın hərəkətiən bənə bə beağıləti (səfiəti) mızəmmət kardədən. Az əncəx ımı əlovə kardədəm ki, Kəlləçəşən ku bəbəpeşt de fikri bimi oşə hərəkət kardəşbe ki, ıştə zuy nişo doy, xəzinəş biə hali təylə vırə, ya qumbəzi deştə dasti de i zərbə bəyro volo kardəşbe ki, Basati çəy dılədə dəkandi. Polifemən çəşış xəş beədə, Odissey nomi xəbə seədə, əy səhv votəşbe. Kəlləçəş isə ıştə çəşi qin kardə bepeşt ın sıvoli doydə, Basatən ıştə həyğiə nomi votedə, çəyko bəçəy xıyzoni sə vardə biə mısibətonro, nohəxonro əviş qinobəqi kardəşbe.

48. Çı mığayisəonədə de hostoni vote bəbe ki, Oğuzi muəllif (*əv çı cur nomin bedə-bıbu*) ijən Homer eyini qıləy nəhənqiku qəp jəydən, yaxud har dı hekoyə bınə eyini tema təşkil kardədə. Çumşiko jıqo əfsonəvi biə hadison bə mıxtəlifə zəmon-məkoni aid kardə bıbuən təsadufən lıqo bəyəndı ve oşə şiklədə nəğl karde niəbe. Roste, çı bəyəndı oşəti əsos ruşin, bemubahisə fakton bovənin-inomin bedə. Əncəx

muni qane nikə ji səbəbon heste ki, əvon Oğuz Siklopi
çı Homeriku peqəte təkzib (rədd) kardədə.

İmon jiyo nişo doəonin:

49. Sıftəne əve ki, Şərgijon hiç vədə de Yunani
mifoloqiyə oşnə bənin. Bəro ki, əvon Homeri əsəron
tərcumə karde nəzinin, çumçiko mifoloqiyə nəzəro
bəvono təmom sərəsənin nibe. Asiyə zıvonon ıştən
sərf-nəzər kardəbin çı lozimə ifodonku. Aklian
"Tarixia məlumaton" XII, səh. 48-də nişo doydə ki,
hindijon ijən farson ve pidəşonbe Homeri şeeron ıştə
zıvono hande. Əncəx əv ıştən bimi bova kardənibe,
əlovə kardədəbe ki, bı həxədə məlumat bıdəkəson
imi bənə rostə sıxani qəp jəy əsasişon ni. *Həmçinin*
Əbdulfərəcən "Sulalə tarix"i 40-nə səyfədə qıləy Suriyə
tərcuməvoniku sıxan okardədə. Həminə Əbdul Fərəc
148-nə səyfədə səkırt doydə ki, imon Teofil Astrno-
mus fon Edessa tərəfo oroxnə zəmono "İliada" dıqlə
kitobo tam tərcumə bıə co çı ni. Fabrikiusi "Yunani
bibliografiyə" əsəri 250-nə səyfədə votə bıə: həmə
ın qədə vəsləon həxədə Suriyəvojon kitobon siya-
hiyədə hiç vaxt bı curə məlumaton rast omə bənin.
Dio Krisostomus 53-nə oratoriyada (musiqinə əsər)
ehandedə çı əfsənə bə hindi tərcumə. Lakin əv

ıstənən imi təkzib (rədd) kardedə, əlovə kardedə ki, ve brəhmənon məsəşonbe çı Homeri nom, əncəx çəy qıləy həyvən, bəmə (aləf) yaxud ço çi bey zinedənıbin. Əqər Labbe ıstə tojə “ Bibioqrafiyədə, 257-nə səyfədə) Vatikani kitobxonə dastənıvıstəyon arədə bə hiçki məlumnıbə qıləy farsə Homeri nomi kəşədəbu, bimi bənə “sıpiyə dvu” (du-təlbis) diə kardə bənine. Əqər Homer de tərəcəmə ro bə Asiyəvojon məlum bıə nin, bəvədə çəy Polifem həxədə hekoyonən bəvon oşnə bıənin.

50. Co tərəfo, Oğuz Siklopi jimoni təsvir sıftəku ta marde de tam təfsilati doə bıə. Əncəx Homeri Polifemi həxədə hikoyə- çimi əvəzi i vəslə yaxud bənə qılə hadisə surəti vində bedə. Hejo anə iyo odəmon bəyəndı oxşəyəti sıbut kardeyo lozim beysə həniən ve şərikə mətləbon bə məydon beşədə. Ojə-oşko vində bedə ki, Oğuzi muəllif çı hadisə barədə Homerisə veyə məlumaton zinedə. Hərənqone ın əfsonə bə Oğuzon mənsub bıənəbəy, nomış ijən şəxsiyətiş bəmə məlum nıbə Oğuzi muəllif çoknə nail əbi, imoni bəmə de tam təfsiləti bırosni? Votənine ki, ım, toşə Qorqud Dədə devri nıvıstə nıbuən, şifohi şiklədə omə-rəsə bəmə. Imən bəmə məlum nıbə

muəllifi tərəfo bə oşkorə Oğuzi hikoyon kulliyati daxil kardə biə.

51. Hejo bımiro az bovə kardedəm ki, Homer bə Asiyə səyohətədə məsəşe Kəlləçəşi nəğil. Hərçənd de tərcuməvoni qəp jəninə zəmonədə im notəmom şiklədə bedə ki, əv çimiən əsosiən dəsti-xətti bəştə Polifemi doy meyl kardəşe. Be bəzine ki, əy in əhvəlot ıstən məsəşe bə İoni nezbə vırədə. Çumçiko Oğuzon in gəbilə ki zinedə kom nomi jiyo Priami muttəfiğ biə, ijən Troya muhasirədə beədə de yunanon dave kardəşe. Mıxləs, Kəlləçəşi nəğil bə Qədə Asiyə vardəbiə ijən Homeri vaxtədə bənə tojə xotomoni yodo mandəbiə. Lakin Homeri çoknə piyəşe çimədə jəqo istifadə kardəşe. Oşko məsələy ki, qıləy mükəmmələ Siklopə nəğil gədimə zəmononədə Homeriku bə şıkrə nıbə, barbar nominbiə xəlqon arədə qeşonə pevilobiə. Hejo biroən yunanon nıvıştəyonədə handəyon bə çəvon ıstəni aid kardey ədolətin əbini.

Az de yunanon çanqılə elmiyə təsəvvuron ijən məlumaton əsasi sıbut kardəme ki, imon Hezə Şərgijonku əxz kardəbiə: (*Diyəkə: "Qabusnomə", s. 441. Ğeyd 2.615. Ğeyq 1 ijən 824. Ğeyd. "Kraləti nıvıştəyon kitobədə" s. 20. Ğeyd 1. "Asiyə həxədə xatiron" I cild*

s. s.1,2.) İyo əmə Peştə Asiyəku tam qıləy əlağəninə nəğıl, yaxud bə əfsonə peqardə qıləy hikoyə vindəmon ki, Yunanon de Siklopon nomi hiç əlağə nıbə çimiki qəp jəydən. Çumçiko əvon Siklopon 3 noviku sıxan okənən Oğuzon bəmənə noə -şə bitovədə qıləyni soxtə zınəşon ni, ofəyə karde zınəşon ni.

52. Çı konteksədə nəzəro dəvoneədə bəmi jıqo ome ki, Avropəo hələ hiç vaxt çiyse nıvotə bıə insoniyə əhvoloton, bə gədimə elmi aid kardə bıə hadison edoşdim (təğdim bıkəm) bənə Asiyə həxədə xatiron. Har qılə vəomə alimon koon hoston kardeyro az çı orijinalə mətni sıxanbə sıxan tərcumə əlavə bəkam iyo. Qavar ə zıvoni zınə, co Neze Şərgi nıvıştəyonədə Oğuz Siklopi həxədə məlumaton hande piyəse, be bəzine ki, Asiyə ijən Yunani Siklopon həxədə votəyon konco bəyəndı umuj omə bə neze əlağon rizi eqineədə xoşbəxt bəbe. Qavar çəmə bəpeşt çimiku bəhrə səkəson kamən bıbon, bəmə mınənətdo bıbon, bə dəvardə pevişəyon ruşinəti vardey hiç vaxt qınbə zəhmət be əzını. Ve kopyə bıkəyon dasto dəvardə orijinalon ıstənədən veyə səhvon hestin ki, ımən gədimə kitobonədə co curə be nəzını. Az bənə deştə zınəy çap kardedəm . Əncəx

iyoən rə pəydo nıbə, mənə təhrif bıkə, yaxud tam sərəsin nıbə səhvən be bəzıne. Jıqo sıxanonədə ıştə ğəbul kardə ən çokə variant doəme nanqırədə (motərizədə). Çımı tərcumədə bıə hırdə səhfən zıvonı zınə har kəsi tərəfo ıştə vırədə de hostoni sərəse bəbe.

BASATİ KƏLLƏÇƏŞİ
KIŞTE DASTONI
BƏYON KARDEDƏ

Çımı xan hey!

Bəqəm, çımı xan, i ruj deşmen rube Oğuzi səpe.
O ruji pesəməy, kuç kardışe-şe yurdo. Vit-vitədə
Aruz Piri zoələ eqınyə kuço, qıləy Əslani vindəşe-
peqətişe əv, perosnişe.

Əyyom qarde, Oğuz sənibəton oqarde bəştə
yurd.

Oğuz xani aspəğələvon ome-xəbə vardışe bo
Aruzi, votışe:

- Çımı xan! Lenəjoro qıləy Əslan beşədə, asp
qətedə, (Qıləy odəmən nəvedə deəy) Hosto-hosto
poyemonış bənə odəmiye. Aspi (xırtə) qətedə, çəy
xuni pesovnedə.

Aruz vote:

- Çımı xan! Qavar pesəmə vaxtonədə eqınyə çımı zoələbu əv?

Bəqon penıştin bə aspon. Oməyn bə Əslani kəçolə. Rost kardışone Əslan, qəteşone zoə, Aruzi vardışe bəştə kə.

Şo-şortmə kardışone, harde-həş be. Əncəx bə çan bəjən ım zoə vardışone, nımande, vite- dəvite bə Əslani kəçolə.

Dədə Qorqud ome, votışe bəy:

- Çımı zoə! Tı odəmiş, de həyvoni həmro məbi! Boy çok-çokə aspon penışt, de çokə conbozon dustəti bıkə. İştı Yolə bıvə nom Qıyan Səlcuqe, ıştı nom Basat bibu! Az nom dome, sinni Xıdo bıdə!..

İ ruz Oğuzi ujn kuç kardışe bə qıyə. Aruzi hestbe qıləy çovon. Bəy votedəbin Pəsəçəşə Pırə Zardə çovon. Oğuzi navədə hiçki nəşi gərəzi bəy.

Doroza Binor nomədə de binor kue dastko bıə I kəs hestbe. Bə binori pəriən niştədəbin. (Ujn i ruj) pəson gəfil pesəməyn. Çovon bə nav ome, Vindışe ki, pəriə kinon kəşbəkəş doəşone-pəredən. Çovoni ıştə kuluncə şodoşe çıvon səpe, pəriə kinon qıləyni qətişə, dənəşe jiədə zono, cuma kardışe dəy. Pəson dəlarzin-pesəmə bin. Çovon şe çe pəson vəy bıqəti, Pəriə kinə kəş kuəşe, pəreədə votışe:

- Çovon, sor təmom bəədə əmonəti bəbe çımıku, boy, bobəyş,-votişe- Əncəx bə Oğuzi sə zəvol varde!-votişe.

Dəğdəğə dəşe bə çovoni dıl. Əmmo dardiku kinə ranq zardbe.

Vaxt ome-rəse, Oğuzi ijən kuç kardışe bə qıyā. Çovon ujan ome bə binor. Pəson ujan dərəməyn. Çovon ome bə nav, vindişe ki, qıləy kuə hıtə iyo, fıs-fıs kardedə.

Pəri kinə ome-votişe:

- Çovon! Boy bıstən ıstə əmonəti! Əmmo bə Oğuzi sə zəvol varde,-votişe.

Çovoni ın kuə vindişe, ibrət peqətişe, oqarde bə dumu, ın kuə qətişe bə keynəsiğ, Jəy-jəy kuə dijdbe. Çovon tarsiku noşe-vite, şe dumu pəson.

Həminə vaxt Bayandır xan de bəqon beşəbe bə seyron. Bı binori səpe oməyn. Vindişone ki, iyo qıləy ibrət-çiy hıtə, sə-kunış zine bedəni. Bə əhətə qətişone. Aspo evoy qıləy conboz jəşe ləğə bimi, kuə tikəən dijdbe. Conbozon qılə-qılə evoyın asbo bino kardışone ləğə jəy bimi, ləğə je-je əşivo dijd be. Aruz Pirən evoy həməən jəşe ləğə bə pandomə kuə. Məhmız qınye bəy, pedirnişe ın kuə, dıləo qıləy zoə beşe: əndomiş odəmbe, səy təpədə qıləy çəş hestişbe. Aruzi peqəte ım zoə, peviştişe bəştə dovna, votişe:

- Çımı xan, ımı bıdə bəmi. Deştə zoə Basati icoli peərosnem!

Bayandırı votışe:

- İştı bıbu!

Aruzi Kəlləçəşə zoə peqətişə-vardışe bəştə kə. Hamiyəşe, qıləy dayə oməy, pıştən dənoşe bə əğili qəv, bıdovni. Əğili iminə sıpnədə peşoməşe həmə şiti. Dıminə sıpnədə dayə xunış səy, seminə sıpnədə çəy conış səy. İ dastə dayə vardışone, həlok kardışone.

Vındışone jıqo əbini. Votışone dəlovnəmon de şiti. İ rujədə i gəzən şit nərəsi.

Perosnişone, yol be, qəm şodoşe, nəve. De hırdənon hənəkkardəninbe. Cuəşe hırdənon qıləyni bukə, qıləyni quş, hardışe. Mılxəs, çimi hıubətiku odəmon ociz mandin, çiç bıkən? Bə Aruzi şikat kardışone, bəməyn.

Aruzi kuəşe Kəlləçəşə zoə, doşe dımjon, gədəğən kardışe bəy çəy kardəyon, xəy nıbişe. Oxo tojnişe əv ıştə kəo.

Kəlləçəşə zoə moə- Pəri ome, qıləy anqışti dənoşe bə zoə dast, votışe:

- Çımı zoə! Tiy enışu bəti! Şımşı nıbırı ıştı andomi!

Kəlləçəşə div beşe Oğuzo. Peşe bə qıləy barzə band, rodarbe, ro birnişe, odəm qətişe-hardişe. Dastə odəm vığandışone çəy səpe, tiy ǵandışone-enişe, şımşı jəşone, nıbirişe, çəxotikə eqətsone, hıl-hıl nıbe. Çovon-qələvon nımande, hardişe, ovaşte bə Oğuz, bino kardişe odəm qəte-harde.

Oğuz qırdəbe, həməyəvo şin çəy kuti. Kəlləçəşə divi vinde, əşte. Qıləy do pevatışe bino, səhəte çəvon, doy ha oşandədə, həlok kardişe pencə-şest odəm. Bə Alpon sərdori- Qazan xani qıləy zərbə jəşe, dınyo tanqbe bəçəy sə. Dozəni zoə Alp Rustəm şəhidbe. Aruqconı dıqlə zoə həlokbe Kəlləçəşə divi dastədə. Osonə tan Mumaq marde çəy zərbəku. Xuninəbiǵ Bəyduz Əmən zəbunbe çəy dastədə. Sıpyəriş Aruz Piri xun pevarde. Aruzi zoə Qıyan Səlcuqi zo tıpəy, marde.

Oğuzi bə Kəlləçəşə divi kar nıkarde, pesəməy-vite. Kəlləçəşə divi qətişe çəvon və, oqordınışe bə dumu, nışandışe yurdədə. Mılxəs, Oğuz haft kərə pesəməy, vite piyəşe, Kəlləçəşə divi oqordınışe bə dumu. Oğuz Kəlləçəşə divi dastədə təmom zəbunbe.

Şin-vardışone Dədə Qorqud, qəp bijəni deəy, votışone:

- Boən bırımon bıkəmon deəy.

Dədə Qorqud şe Kəlləcəşə divi tonο, oməy, səlom doşe, votişə:

- Zoəle, İ çəşə zoəm! Oğuz ıstı dasto zəbunbə! İstı palyo vıǵandışone mı. Bəti bırımon bıdəmon,- votedən.

Kəlləcəşə div votişə:

- Harruj šest odəm bıdən bo harde!

Dədə Qorqudi votişə:

- De ǵayda tı odəmon tumi bəsındıneş, sə bəkaş! Əmmo harruj dıkəs, uǵən pencsa pəs bıdəmon...

Dədə Qorqud jıqo hameədə, Kəlləcəşə div votişə:

- Xoşe, jəqo bibu! Enıbəbam, bəmu dıqlə odəmən bıdən çımu pat-peşi bıkə., az bəhəm!

Dədəm Qorqud oqarde-ome bə Oğuz, hamiyəşe:

- Şələynə Piri de Epıxə Piri bıdən bə Kəlləcəşə divi, çəy pat-peşi bıkə, -votişə, -həmən pıdəşe harruj dı odəm uǵən pencsa pəs bo harde.

İmonən rozi bin. Ço zoə bıəkəsi iqlə doşe, seqlə mande. Se zoə bıəkəsi iqlə doşe, dıqlə mande. Dıqlə zoə bıəkəsi iqlə doşe, iqlə mande.

Qapıqqan (Peşəxun) nomədə qıləy merd hestbe, dı zoəş hestbe, iqlə zoəş doəbe, qıləy mandəbe. Nubə qarde ome rəse bəy. Çəy mo fəryod kardışə-(bəməşivən kardışə).

Bəqəm, cımı xan, Aruzi zoə Basat bə ğəzovət (bə davo) şəbe, ome-beşe bə məhol, ın bəmə-şivən mə-səşe.

Piyəjeni votışe bəy:

- Basati bəmi qıləy əsir doəşbəy, ıştə zoə maqiku peəroxnim.

Basati ğızılə çodo tojə dutəşonbe-nıştəbe (dılədə), vindışone ki, qıləy xatun omedə. Vadoşone bə çodo, Piyəjeni səlom doşe bə Basati, bəməy. Votışe:

- Bəştə dastə dılə penıtovə merdi zoə merd! Bızə şoxisə ğoymə purjin! Dılə Oğuzo- Bi Oğuzo nominə zoə! Aruzi zoə xan Basat ! Bəmi mədəd bıkə!

Basat hamiyəy:

- Çiç pidə?

Piyəjeni votışe:

- Qıləy əşivo pəydobe dıvuyə dınyo dimədə. Bə Oğuz eli enıməy. Siyo pulo dimə şımşion bırıyə mu nıbırışe. Lenə tıkonədə raxs bıkəyon pape nıbin bəy. Dəkiryə tiy bığandon dənihəte. Bə Alpon sərdor Qazan xani zərbə jəşe. Çəy bivə Qaraqunə (Siyoruj) dastədəş zəbunbe. Xuninəbıĝ Əmənış kışte. Bəştı siprişə pıə Aruzi xun doşe pevarde. Məydonədə ıştı bivə Qıyan Səlcuqi zoş tıpnıye, con doşe, şəhidbe. Ğalinə Oğuzi bəqon, həni kiyon, zəbun kardışe,

komon şəhid kardışe. Haft kərə Oğuz ıstə yurdiku
pesəməy, kəsımot votışe, doşone, bırımon votışe,
bırışone, Rujədə dı odəm, pencsa pəs piyəşe, doşone,
de Şələynə Piri ijən de Epıxə Piri xıdmətdo doşone
bəy. Ço zoə bıəkəsi qıləyni doşe, seqlə mande, se
bıəkəsi iqlə doşe, dıqlə mande, dıqlə bıəkəsi iqlə
doşe, iqlə mande. Dıqlə zoəle hestımbe, qıləy dome,
qıləy mande. Oqarde nubə bə dumu, bəmi rəse, ə
iqləən pidəşone, çımı xan! Bəmi imdod bıkə!- votışe.

Basati siyo çəşon pur bin de asti.

Bəştə bıvə çiçon votışe, diəkəmon, çiç votışe:

-Kənoədə dutə bıə mənızılı çəşmon

ə zolimi ğandışe bə zəmin, bıvə!

Vitəğə bıə aspon təviləku

Ə zolimi vitvonişe, bıvə!

Bə bo bıə dəvon ğətəriku

ə zolimi co kardışe, bıvə.

Şo-şortmədə bırıyə pəson

ə zolimi kırınişe, bıvə.

De bo-puri botı vardə vəyu

ə zolimi ıstıku səşe, bıvə.

Siprişinə pıəm “zoəle” vote-vote mande,

ə zolimi bovnişe əv, bivə.

Sipiyə sə moəm "zoəle" vote-vote mande,

ə zolimi tovnışe əv, bivə.

Navo hıtə Siyo bandi çilingəm bivə!

Rubiə şinə ovon ovəyzım bivə!

Zumandə peşti ğivətım,

Çımı siyo çəşon ruşnə bivə!

"İştə bivəku co bim",- votışe, vey bəməy. Ahu-
zor kardışe. Qıləy əsir doşe bə xatuni:

- Bışi, iştə zoə peroxon maqiku! -votışe.

Xatuni səşe əsir, ome-doşe iştə zoə əvəzi. " İştə
zoə ome", xəbə doşe bə Aruzi, şoyənə səşe. Aruz
həm ve şobe, de Ğalinə Oğuzi bəqon beşin bə Basati
pişvoz. Basati maça karde iştə pıə dast, dastbəqi bin,
bəməyn. Basat ome bəştə moə kə. Moəş beşe bəçəy
və, iştə zoəle dıvanqonə qətışe. Basati maça kardışe
iştə moə dastən, dimi-dido kardışone, bəməyn.
Oğuzi bəqon dəpuriyən bəsə sufrə. Hardı-həşbe.

Basati votışe:

- Bəqon, bə bivəro Kəlləçəşə divi səpe şedəm, çiç
hamiyedon?

Qazan bəqi iyo çiç votışe, diəkəmon, çımı xan,
çoknə votışe?

Votişe:

- Bənə siyo əjdəho zuhurbə İçəşədiv!

Ərşi dim peqordınime, səy nəznəme, Basat!

Bənə siyo pələnqi zuhurbə Kəlləçəşədiv!

Siyo-siyo bandon rijnime, səy nıznəme, Basat!

Merd bıboş, çok bıboş,

Mərə, tanə mı Qazani nıbəneşbən, Basat!

Çımı sipyərişə pıə məbovon həni,

Çımı siryəse moə mətovon həni!

Basati votişe:

- Həzohəlbət, bəşem!

Qazani votişe:

- İştən bəzneş!

Çəy pıə bəme, votişe:

- Çımı zoə, çımı kiyə (kiyəvə) ku məkə! Kərəm
bıkə, məşi! -votişe.

Basat damə be:

- Ne, sipyərişə azizə pıəm, bəşem! -votişe.

Penımande, i qətim tiy bekardışe, dənoşe bəştə
peşt, həmayıl kardışe şımşı, eğandışe bə kəmoni
ğab, ıştə dovnəon qırdə kardışe-dəjəşe. Maçə kardışe
ıştə pıə-moə daston, həlöləti səşe, şeədə votişe:

- Xəş bımandən!

Oməy bə Kəlləcəşə divi kəcələ- bə Sallaxonə hal, vindişe Kəlləcəşə div peştış doə bə həşi, oləxtə hıtə. Okırnişe, peştə qıləy tiy bekardışe, noşe bə kəmon ğandışe, qınye bə Kəlləcəşə divi sə. Tiy enişə, poə-poəbe, eməy. Qıləyən ğandışe, əvən poə-tıpəbe.

Kəlləcəşə divi votışə bə Piron:

- Çı vıron sinəco sard jəydə bəmə,-votışə.

Basati qıləyən ğande, ə tiyən poə-poəbe, i poəş eqınye Divi vədə. Kəlləcəşə div vaşte, edyəsəy, vindişe Basat, jəşe dastkə, de şəqqənə sıre, votışə bə Piron:

- Oğuzo ujan bəmənə qıləy xosə baxşə, pəsə balə, quq omə.

Səhəte çı Basati, qətışə əv, xırtəku ehoştışə, vardışə bəştə kəcələ, efırsinişe bəştə ğoncınə çəkmə i po. Votışə:

- Zə, piron! Şanqovəsə ımı kəbob bıkəyon bomı, bəham!-votışə, ujan sə noşe bo hıte.

Basati ğəmə hestışbe, çəkmə ğonc pedırnişe, beşe bə bi. Votışə:

- Zə, piron! Çımi maq çiçikuey?

Votışone:

- Əzınimon! Əmmo ğərəzi çəşi co vırədə qujdış ni.

Basat ome İçəşə divi səy bərobəri mande, çəy çəşə pilon rost kardışe, vindışe ki, şəşış qujde.

Votişe:

-Zə, piron! Bıski bınən bə kiyə, bə otəşə cən, sı bıbu!

Bısk dənəbə bə otəşə cən, sibe. Basati peqətişe –oməy, bə şərifə nom Məhəmmədi səlovət vığandışe. Bıskış eje bə divi çəşi qılı. Dəyən ku be çəy çəş. Jıqo nərə jəşe ki, bandı-ku bə ocımış oməy.

Basat vaşte dəşe bə pəson arə, eqinə bə koç. Divi zınəy ki, Basat koçədəy. Okardışe koçi qəv, lınqış cı bəy bı ton, lınqış bə ton nøy, votişe:

-Zə, pəsə səon, rə bılıvən, qılə-qıləboən dəvardən!

Pəson qılə-qılə oməyn-dəvardin, bə çəvon hay səy dast dısuşe, sığal jəşe, votişe:

- Pəsəvəon, çımı dəvləti sağərə ğoç, boy dəvard!

Qıləy ğoç rostbe vırəyku, pevincəy-mande. Əlbəsahat Basat vaşte, ğoçi xırtə qətişe, pustı-lu kardışe, dum de səy pustiku co nıkardışe, dəşe bəçəy dılə, ome bə Kəlləçəşə divi və.

Div zinedəbe ki, Basat pustı dılədəy. Votişe:

- Ha sağərə ğoç! Çımı çe curə hələk be çıkonco zınəy? Esət tını jıqo bəjem bə koçi divon, ıstı dumə koçi ruyənin bıqə!-votışe.

Basati doşe ğoçi kəllə bə Divi dast, Divi ğoym qətışe ğoçi şoxon, rost karde piyəşe, şoxon de pusti mandin Divi dastədə. Basat Kəlləçəşə divi poçon arəo beşe-vite. Divi mardə ğoçi şoxon peqətışe-ğandışe çəy dumu.

Votışe:

- Zə, perəxəyş məvuji?

Basat votışe:

- Xıdom roxnışe.

Div votışe:

- Zə, mərə! Boy peqət çımı anqışti, dənə bəştə anqıştə, bəti tiy ijən şımşı kar əkəni! Basat nez ome, anqışti səşe, dənəşe bəştə anqıştə.

Div daməbe:

- Zə, anqışti peqəte, dənəy bə anqıştə?

Basati votışe:

- Dənəme.

Divi cum harde bəsə Basati, de ğəmə jəşe, (çəy anqıştə) bırışe. Basat vəşte, diyəro mande. Vindışe ki, anqışti ijən Kəlləçəşə divi jipoy.

Div daməbe:

- Perəxəyş?

Basati votışe:

- Xıdom roxnışe.

Div vote:

- Zə, ə qınbəzi vindedəş?

Basat vote:

- Vindedəm.

Divi votışe:

- Xəzinə heste çımı əyo. Piyəmerdon pebəqəten.

Bışı, mıhi (piçat) bijən bəçəy bə!

Basat dəşe bə qınbəz, vindişe çanə ğızılə pul, ləl-cəvahirot eçinə bə iyo. Təmşo kardeədə ıstəniş yodo bekarde. Kəlləçəşi rəyrə dəvastışe qınbəzi bə.

Votışe:

- Dəşiş bə qınbəz?

Basat votışe:

- Dəşim.

Kəlləçəş votışe:

- Jəqo nəbə bəjem ki, qınbəz vırtıvılo bəbe!-votışe.

Bə dəyğə ımon oməyn bə Basati zıvon:

- La ilahə illəllah, Məhəmmədən rəsulullah!-votışe.

Əlbəsat, qınbəz poəbe, haft vırədə cobəcobe.
Qıləyniku Basat vite bə bi. Divi dastış dənəy, jıqo hay
kardışe, qınbəz ziru-zəbərbe.

Kəlləçəş daməbe:

- Zə, perəxəys?

Basat votışe:

- Xıdom roxnışe.

- Botı marde ni. Ə koçi vindedəş?

Basat votışe:

- Vindime.

Divi votışe:

- Dıqlə şımşı hestime əyo, qıləy ğabin, qıləy
beğab. Ə beğab bəbire çımı sə. Bışı biyə, bıdır çımı
sə!-votışe.

Basat oməy bə koçi qəv. Vindişə qıləy qılinc rost
bedə-eqinedə. Oqarde - votışe:

- Az bıdə nez nıvom betəklif bəy, -votışe,
bekardışe ıstə şımşı, qətişə bəçəy və, dı poə kardışe
çəy ıstən şımşı. Şeqlə do vardışe, doşe bə şımşı və,
poə -poə kardışe əvən.

Tiy-kəmon bekardışe, qətişə bə tiy şımşı ehaştə
bıə zincir. Zincir siyəy, ğılinc eqine bəyji, bə mu be.
İstə şımşı ğab dənəşe bəçəy hıl, peştədəş bərk-bərk
qəte, şımşı oməy.

Votişe:

- Zə, Kəlləçəş, çəknəyiş?

Div votişe:

- Zə, mərə, nımardış hələ?

Basati votişe:

- Xıdom poxnışe.

Div votişe:

- Botı marde nibən.

Kəlləçəşi sədo kardışe əv, çiy sə votişe bəy, bu-
num çiç votişe:

- Çəşım, çəşım, yalıə çəşım!

De yalıə çəşi az arıştəmbe Oğuz!

Çə alə çəşiku co karde mı, ha ciqid,

Şinə cono co bıke tını Qadirə Xıdo!

Çanə ki az kəşedəm çəşə doji,

Bə hiç ciqidi nıdo Qadirə Xıdo ın ruji,- votişe.

Kəlləçəşi uşən votişe:

- Ğoymə ələm peqətə xan kiye şımə?

Daveə ruji bə nav dəşə alpan kiye şımə?

Sipyərişə pıə nom çiçe?

Alpə conbozə nomi qin karde, ayb bəbe.

Nomı çiçe, ciqid, bıvot bəmə!- votişe.

Basati bə Kəlləçəsi votışe, bunum, cımı xan, çiç
votişe:

- Mandeədə, şeədə vırəm Həşipeməy,
Siyo zəmonədə çe ro beşom, umum bə Xıdoy.
Ğoymə ələm bınovon çəmə Bayandır xane,
Daveə ruji bə nav dəşə çəmə alp Saluri zoə Qa-
zane.

Moəm nomi xəbə bıstənoş, nomiş Ğoymə Doy,
Pıəm nomi bıparsos Qoqan Əslane.

Çımı nomi zıne bıpiyo, Aruzi zoə Basatim,-
votişe.

Kəlləçəs votişe:

- Esət, bıvəmon, məqın bəmi, -votişe.

Basat votişe:

- Mərə, əbləh!

Sipyərişə pıəm bovnıyə!

Piyəjenə sipyəse moəm tovnıyə!

Çımı iluzə bıvə Qıyanı kıştə!

Çımı sipyədimə bojen vevə kardə!

Pisə çəşə hırdənonı yətim haştə!

Nıqınım bəti?

Siyo puloə dimə şımşı az onıkırnom,
İştı xəfəynə, kılloynə sə az nıbırnom,
İştı sıə xuni bə zəmini dim enıkom,
İştə bıvə Qıyani xuni nıstənom,
Rohat əbınım!

Kəlləçəş iyo daməbe, votışe:

Rost bıbum bə səpo ıştə vırədə votdəbim,
Ğalinə Oğuzə bəqon deştə əhdi xələl dənəm
votdəbim.

Sənibəton çəvon zandəyon ğır bıkəm votdəbim.
İ kərən de odəmə qujdi si bıbum votdəbim,
Ğalinə Oğuzi bəqon qırdə bəbəy çımı səpe omə-
bəy votdəbim,

Vite-vite bə Sallaxonə hali dılə dəşəbəym votdə-
bim.

De qonə keynəsığı sığ bəğandim votdəbim,
Eşəbəy, sığ bəçımı səy eqınəbəy votdəbim,
Pisə çəşo cəkarde, cıqıd, mını!
Şinə cono co bıkə tını Qadırə Xıdo! - votışe.

Kəlləçəş ujan daməbe, votışe:

Sipyərişə piyəmerdon vey bovnıyəme,
Sipyə rişi nıfini qəte qavar, çəşım, tını?

Sipyəsə piyəjenon vey tovniyəmə,
 Çəvon çəşə asti qəte qavar, çəşim, tını?
 Bığəco tojə siyobə ciqidon vey hardəmə,
 Çəvon ciqidəti qəte qavar, çəşim, tını?
 Dasti-çəlon xınəynə qədə kinon vey hardəmə,
 Çəvon kardə nıfını qavar qəte, çəşim, tını?
 Az çanə ki kəşədəm çəşə doji,
 Bə hiç ciqidi nıdo Qadirə Xıdo ın ruji,
 Çəşim, çəşim, ha çəşim!
 Yalıə çəşim (ha çəşim!) -votışe.

Basat əşte vırəku, nez ome. Səqınye bənə kələ
 İçəşədivi səpe. De İçəşə divi ıstən şımşı jəşe çəy qıy,
 bırıñşe, hıl-hıl kardışe çəy əndom. Ehaştışe bə qıy
 ıstə toviştənə kəmon (kırış) şıkırne-şıkırne vardışe əv
 bə koçi qəv.

De Şələynə Piri ujən de Epıxə Piri mijdə vığan-
 dışe bo Oğuzi.

Sipi, xaki ranqə aspon penışdin, tojnişone. Bə
 Ğalınə Oğuzi tobyə xəbə bardışe. Aspo oməy Aspə
 qəvə Aruz Piri kəy, bə Basati pıə şoy-şoyənə doşe.

- Mijdə! İştı zoə jəşe bə kofnə İçəşə div! – votışe.

Ğalınə Oğuzə bəqon rəsin. Şın bə Sallaxonə hal,
 İçəşə divi kəllə vardışone bə miyon.

Dədə Qorqud oməy, şoy-şoy kardışe. Bə qazi ci-
qidon sə çiçon omə, qəp jəşe.

Həm bə Basati tarif , xəy-dıvo doşe:

- Bə Siyo bandi rəseədə Xıdo ovaştım bıdə!

Bə xuninə ovon dəvardım bıdə!- votışe.

Bənə merdi səy ıştə bıvə xun (ıştə ğısos) Ğalina
Oğuzi bəqon şələ sıvık karde!

Qadirə Xıdo sipi bıkə ıştı dimi, Basat!- votışe.

Maq omeədə arı imono co nıbu! Şərəfinə Məhəm-
məd Mıstəvo bıbaxşı ıştı qınon!

Çımı xan hey!

Tərcuməkor Mehmon Ğərəxani zoə

"Dədə Qorqudi kitab" dastoni həxədə zınəyon

Azərbaycan Asiyə ijan Avropə qitəon ibikə (anqıl bıkə) Yolə Avşumə Ro səpə Xəzər (Kaspi) diyo kəno dəvijiyyədə. YUNESKO tərəfo bənə dınyo mədəni irsi mihofizəbə abidon qəncin, de tolerantə ənənəon ijan de multikulturəti bə dınyo nımunəbə Azərbaycanədə ıstə mədəniyyəti, zıvoni, adəton hıvos bı kə-jivniyə çənədə xəlq, etnikon, diniyə kamiyon dustəti, mehribonəti şəraitədə jiyedən..

Qədimə zəmonə bı əraziyədə jimon bıkə nobənə xəlqon vahidə unsıyyə tə vasitəbə Azərbaycani-tırki zıvonədə ofəyəbə eposon, dostonon, nəğilon, co folklorə nımunon həddi-hisob ni. İmon ıstə devri mənəvi-əxlaqi molyəton hifz kardədən-oqətedən.

İqo ğeyri-maddiyə mədəniyyət abodon qıləyni "Dədə Qorqudi kitab" epose. İn epos bə elmi aləm sıftənə kərə oşko kardəbə almani şərqsunos Haynrix Fridrix fon Dits tərəfo 1815-nə sorədə... Fon Dits çı dastoni iqlə hissə peqordniyəşə bə almani zıvon, dəştə vəynəsıxani bə ıvırə çap kardəşə Berlinədə.

2000-nə sori "Dədə Qorqudi kitab" eposi 1300 sorəqardış Azərboyconədə YUNESKO səviyyədə ğeyd kardəbə. Bı həxədə Azərboycon xəlqi Umumilli lider Heydər Əliyevi jıqo votəşe: "Azərboycon xəlqi tarix, etnikə fikfam, arxaikə təfəkkuri ovəynəbə "Dədə Qorqudi kitab" bənə çəmə nıtqi, zıvoni, mə-nəviyyati, rufi nəğmə yolə mədəniyə-estetikə əhəmiyyət kəsb kardədə".

"Dədə Qorqudi kitab" epos 12 hekoyə ijən iqlə miğədimədə ibarəte. Hekoyonədə Oğuzi cənqavəron iqidətiku bəhs kardə bedə.. Eposi nəğilbikə Dədə Qorqud Azərboycon xəlqi tarixi dəvardəyon çox bızın, dırozə umur jimon bıkə mıdrikə ozan, azərboyconijon Homere. Eposi har qılə hissə Azərboycon xəlqi mifoloji dınyozınəti, çəy tarixi, adət-ənənən, mıborizə, çəy məişəti, zıvoni, dini, mədəniyyəti de zənginə bədiə ranqon təsvir ijən tərənnüm kardədə.

"Dədə Qorqudi kitab" eposi həxədə oroxnə 200 sorədə alman, italyan, rus, turk, holland, ingilis, macar, fransızə alimon, dınyo ən məşhurə turkoloqon elmiyə otırnəyon bardəşone, eposi nobəno hisson ijən ğəhrəmonon, həttə de qədimə yunan ijən roma mifoloji obrazon miğayisə kardəşone. Bənə Fon Ditsi kali məğomonədə ğeyd kardəşone ki, "Dədə Qorqudi kitab" çəvonsəən ve-ve qədimə devron aidbə abidəy. Çı abidə filoloji nəzəro de nobəno xəlqon qədimə eposon peqiniyə nəticədə haliyədə dastonon co-co elmiyə sahədə səypuş bıkə mıtəxəssison, məsələn, qermaniston, slavistonən bə təd-ğığat obyektı oqardən.

Azərbaycan xəلقى ofəyə kardə "Dədə Qorqudi kitob"--
deştə humanizmi, deştə koloriti, çəmə dıno sulh, əmin-
əmonəti dılədə jimon karde dəvəti yali Azərbaycanıjon, turki
dıno ne, həmə bəşəriyyəti sərvəte.

Sərraf Balaxan

Henrix Fridrix fon Dits həxədə zınəyon (1751- 1817)

Nominə almani diplomat ijən şərqsunos Henrix Fridrix fon Dits moəo biə 02 sentyabr 1751-nə sori Almaniya (Prussiya) Bernburqa şəhrədə taciri xıyzonədə. 1769-nə sorədə huquq təhsili səyro bə Halle Universiteti daxilbə, akademikə təhsili oroxniyə bəpeşt 11 sor ko kardəşe Maqdeburqədə əyalət hukuməti sərəncomədə ijən iyo bə xususi ǧabiliyyətiro referentətko tosa bə dəftərxonə mudirəti rost bedə. Çəyo 16 may 1784-nə sori Kral Yolə Fridrix tərəfo bə Turkiyə səfərəti məsləhətvon (mışavir) təyin bedə. In tarix turkoloqiya ijən qorqudsunosəti tale nəzəro ve əhəmiyyətində ruje.

Şərqsunosəti təhsil nıbə fon Dits de turki zıvoni bahəm, şərq zıvonon İstanbulədə səfərətədə ko kardə mıddətədə omutedə. 1786-nə sori Kral II Fridrix Vilhelm tərəfo əv bə əsilzadəti layiq vındə bedə, Prussiyə bə Turkiyə vəkil kardəbə vəzir, fəvqələdə yolə daynə təyin kardə bedə.. Çəy bə turkon biə yolə məhəbbət ijən çəy xususi istedadı səkiştədə İstanbulədə jimon kardə 6 sor mıddətədə qırdə kardedə çanədə nadirə şərqə dastəniyiştəyon.

De Ditsi iştən votəy ijən bə ensiklopedikə zinəyonro çəy kitobxonədə 17 həzo self (cild) kitob, 856 dastəniyiştəy biə ki, çımonədə 407 qıləyni bə Şərq aidbə. Əv mardə bəpeşt dəçəy vəsiyyəti çəy kitobxonə bə Berlin kitobxonə hədiyyə kardə biə. 1790-nə sori səfir vəzifə oroxniyə, bəştə məmləkət bə dumu oqardə Dits bino noydə turk, ərəb ijən fars zivonono qirdə kardəbə nadirə dastəniyiştəyon tədğiğ karde. 1811-nə sori "Qabusnamə", 1811-1815-soronədə "Asiyə abidon dastəniyiştəyono vijniyəyon" nomədə şərq dastəniyiştəyonədə ibarət-bə iştə külliyyoti nəşr kardedə. Külliyyoto fon Ditsi tərcümədə bənə Şeyx Məhəmməd Laləzari "Mizan-i Əzhar" risolə, Buzri Cumhuri "Müzəffərnəmə", Katibi Rumi "Mirat-ül-Məmalik" səyahətnəmə, "Oğuzi Kitob" Dədə-bobo sıxanon Oğuznamə ijən "Dədə Qorqudi kitob"i "Basati Kəlləçəşi kışte" hekoyə əsəron vırə qətedə. Deştə de fəoliyyəti Dits çı qorbinə mutəfəkkir ijən şair Höte xususi rəğbət gəzənc kardəşe.. Yohan Volfqanq fon Höte iştə "Şərq-Qərb Divan"i aid "Ğeydon ijən Mələhizon" hissədə bə nominə şərqşunos Ditsi çəy ofəyəvonətiədə yolə rol beyro qıləy semonə (baxş) co kardedə, iştə hurmət ijən minnətdorəti ifodə kardedə. Peşo 1816-nə sori Dits, bo Höte "Mələ Nəsrəddini hekoyon"i həm tərcümə kardedə bəyo viğandedə.

Jimon kardə devrədə əv, çı Prusiyə ən qorbinə alimon bən bənə Fridrix Avqust Volf, Aleksandr fon Humbolt, Şlegel ijən Grimm bivəon- miasiron bə almani elmi iştə tohfə (baxşə)

doəşe ijən almani ədəbiyə komparativistikə (mıǵayisəynə zıvonşinosəti) əsosi bınə şəxsonədə qıləy bıə.

1814-nə soriku H.Ditsi ofəyəvonəti “Dədə Qorqudi kitobi” devr bino bedə.. Tosə bə vaxti Drezden Kral Kitobxonədə hiçki dıǵǵəti onıkırniyə “Dədə Qorqudi kitob” oǵuznaməon nusxon deştə dasti bekardedə, de ıstəku bıə nüsxon müqayisə kardedə, çəvon dılədə “Basati Kəlləçəşi kışte” hekoyə bə almani zıvon tərcümə kardedə ijən ujan bəy qıləy yolə vəsəsıxan nıvıştedə-çap kardedə. Demiyən eposi bə dınyo elmi oşnə bıkə alim dastonobə Kəlləçəşə obrazi de Homeri siklopi mıǵayisə kardedə ijən Kəlləçəşi çı Polifemiku həniyən ve qədimə qıləy obraz bey fikri mıdafiyyə kardedə.

1814-nə sori fon Dits bə şərqşunasəti elmi doə tohfonro (baxşonro) Prusiyə Elmon Akademiyə fəxri üzv vijniyə bedə.

Rəvan Həsənov

Nom nişonədə

1. **Prelat** - katolikon kilsədə yolına ruhoni vəzifonədə qıləyni.
2. **Siklop** - Çəkutədə iqlə çəşbə əfsaniyə nəhəng
3. **Foliant** - Folio formatədə bıə kitob, çay vərəği ulqu bə normala kitobi vərəği nimə bərobərə
4. **Paul** - Mansı xəlq, Paulus- Mansıyon
5. **Qaya** (əslən Qayı handə bənine) – Oğuzo tobyə nom
6. **Moqul** – Oğuz xani bobo
7. **Ştritter** - Almanı şərqsunos ijən tarixəvon, Yohan Gothelf fon Ştritter (1740- 1801)
8. **Dequignes** – Josef de Guignes (1721-1800) Fransızə şərqsunos ijən tarixəvon
9. **İkonium** – Türkiyə esətnə Koniya viloyət.
10. **Oksus** - gədimə tarixədə Oks, Ceyhun (ərəbonku) isətnəni Amu-Dərya vilayət.
11. **Polifem** - Kəlləçəş

12. **Arqos** - *Ğadimə yunoni mifoloqiyədə sikloponədə qıləyni (veyəçəşə nəhəngon nom)*
13. **Brontes** - *Ğadimə yunani mifoloji sikloponədə qıləyni (xoşqadəmə Xıdo (Zevsi rukə zoə)*
14. **Solus** - *Ğadimə yunani mifoloqiyədə Osmoni Xıdo*
15. **Lupara** - *Yunanıstono cəzirə*
16. **Apollo** - *Ğadimə yunani ijən Roma mifoloqiya ijən dinədə Həşi, ruşnə, mudrikəti Xıdo ijən hınəsənəti hami. Zevsi ijən Letanun zoə*
17. **Makrobius** - *Ambrosius Tzeodosius Makrobius (395-430) Ğadimə Roma filosof ijən zıvonşunos.*
18. **Siseron** - *Mark Tulli. Romavijə natiq, siyasi xadim ijən filosof (e.ə 3.1.106-e.ə. 7.12.43)*
19. **Arqus** - *Peleponneso, ğadimə Yunanıstano şəhər.*
20. **Likiya** - *Qədə Asiyədə devlət. ("Ruşnə məmləkət" mənə doydə)*
21. **Strabon** - *Yunani tarixəvon, coğrafiyaşunos, (e.ə. 64/63-e.23/24.*
22. **Naupla** - *Yunanıstano şəhər.*
23. **Homer** - *Ğadimə yunani şair "İliada" ijən "Odisseyə" poemayon müəllif. (ehtimol kardə bedə e.ə. 12-13 əsrədə jia.)*
24. **Trinakria** - *esətnə Siciliya.*

25. **Phonikirlər** - Finikiyəviyon.
26. **Lilibeis** - xəlici nom
27. **Etna** – dağ adı
28. **Faraqlioni** - Siklopon jimon kardə cəzirə nom.
29. **Kataniya** – İtaliyao əyolət.
30. **Val di Demone** – “İblison vadi” mənə doydə. Çı Kataniya şimalo (nısoədə) dəviyyə.
31. **Neptun** – Roma mifolojiyədə Dıyo Xıdo
32. **Nimfe Toza** – çı dıyo nimfa Toza
33. **Amfidrite** – Posevdoni jen.
34. **Nimfe Ştilbe** – quya çı Polifemi inə.
35. **Aminone** - quya çı Polifemi inə.
36. **Elatus** – quya çı Polifemi inə.
37. **Arqonavton** – Aqro çı qəmi nome, De qəmi de Yasoni rəhbərəti bə Kolxida gızılə paşmə dumo bə səfər beşəyon
38. **Plato** - Platon (Əflatun) gədimə yunani idealistə filosof (e.ə. 428/7 – 348/7)
39. **Aklian Klaudius Aklianus** - (170-222) Romaviyə filosof, ritorika muəllim.
40. **Theofitos fon Edessa** – (695 – 785) Edessaviyə Suriya alimi (ısətnəni Urfa- Turkiyə)

41. **Fabritsisus Hironumus** - İtalyani alim. (1537-1619)
42. **Dio Krisostomus** - (244-407) Konstantinopoli arxiye-
piskop. Johannes Crystostomos, yaxud Johannes fon Antioxia
43. **Priam** - Hektor ijən Parisi pıa. Troya çar.

**Henrix Fridrix fon Ditsi de “Homeriki mığayisədə
tojë oşko kardəbə Oğuzi siklop” nomədə
vəsəsxani ijən “Basati Kəlləçəşi kışte” dastoni
bəyon kardədə” hikoyə tərcuməvonon.**

1. **Azərbaycani zıvon** – Telman Kazımov (Boku Slavyan Universiteti dosent), Rəvan Həsənov (Boku Beynəlxalq Multikulturalizm Məranqo sərməsləhatvon)
2. **Almani zıvon** – Henrix Fridrix fon Dits (Almani nomina şərqsunos ijən diplomat)
3. **Avəri zıvon** – Cəmilə Keyserovskaya (AMEA* - bə Nəsimi nombə Zıvonşunosəti İnstitutu elmi koəka)
4. **Çini zıvon** – Ley Çen (Çin Xəlv Respublikədə nəşrbə “Çin Nuperğson” qəzeti əməkdo)
5. **Erməni zıvon** – Qafar Çaxmaqlı (Türkiyənin Erciyəs Universitetinin dosenti, jurnalist)

* AMEA – Azərbaycan Milli Elmon Akademiyə

6. **Ərəbi zıvon** – Əhməd Sami (Misiri Eyn Şəms Universiteti dosent, Azərbaycanada Misir Mədəniyyət iştən Təhsil Əlaştın Mərənqo direktor)
7. **Farsı zıvon** – Möhsün Nağısoylu (AMEA muxbir üzv, professor), Şəhla Abdullayeva («Azərbaycan Respublika Prezidenti Koəka İdarə Siyasi Sənədon Arxivı məsləhətvon, f.ü.f.d»)
8. **Fransızı zıvon** – Mişel Bozdəmir (Fransanın INALKO* Universiteti professor), Quluş Ağaməmmədova (ənişt)
9. **Qurci zıvon** – İmir Məmmədli (Şair, nasir iştən tərcuməvon)
10. **Hindi zıvon** – Sudha Svarnakar (Braziliya Paraíba Dəvlət Universiteti professor)
11. **Xınalığı zıvon** – Zakir Ağayev (Azərbaycan Xınalığı icma numayənda, tərcuməvon)
12. **İnqilisi zıvon** – Anna Tomson (ənişt iştən tərcuməvon)
13. **İtalyani zıvon** – Daniyel Franzoni (İtaliya Qenua Universiteti əməkdo, tərcuməvon)
14. **Kurdi zıvon** – Fəxrəddin Paşayev (Azərbaycan “Ronahi” Kurd Mədəniyyət Mərənqo sədr, tərcuməvon)

* INALKO – Fransa Şərq Zıvonon iştən Sivilizasiyon İnstitut

15. **Ləzqi zıvon** – Sədaqət Kərimova (Azərbaycan nəşriəti “Samur” qəzeti sərrədaktor, əmivışt, publisist),
16. **Macari zıvon** – Erdelyi Melinda (Macaristoni Eotvos Lorand Universiteti dosent, turkoloq)
17. **Rusi zıvon** – Seyfəl Həsənov (Boku Slavyan Universiteti dosent)
18. **Turki zıvon** – Fikrət Turkmən (Turkiyə Ege Universiteti professor)
19. **Talışi zıvon** – Mehman Qaraxanoğlu (Şair, tənqidəvon ijən tərcuməvon)
20. **Tati zıvon** – Rəxşəndə Bayramova (Azərbaycan Tat icma numayəndə, tarixəvon)
21. **Udi zıvon** – Robert Mobili (Azərbaycan “Alban-Udi Xristian İcma” rəhbər, Boku Dəvlət Universiteti elmi koəka), Rafiq Danaqari (Azərbaycan “Alban- Udi Xristian İcma” numayəndə, tərcuməvon)
22. **Ukrayna zıvon** – Mehman Salmanov (Ukrayna Milli Televiziya Şirkəti əməkdo, tərcuməvon), Olena Semənçuk (Ukrayna Milli Televiziya Şirkəti ədəbi redaktor)
23. **Yapon zıvon** – Takayuki Yokota Murakami (Yaponiya Osaka Universiteti ass. professor)

24. **Yunan zıvon** – Səidə Mehdiyeva (Boku Slavyan Universiteti elmi koəka, Azərbaycan Yunan Arqo Cəmiyyəti sədr)
25. **Yəhudi zıvon** – Təranə Hüseynbalayeva (Boku Dövlət Universiteti dosent), Hadas Melex (İsrailədə 3 numrayna məktəbi muəllim, tərcüməvon)

Mündəricat

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevi Sərəncam.....	4
Bə Fon Ditsi də məhəbbəti (Vəsə sıxan)	7

Henrix Fridrix fon Dits

De Homeriku mığayisədə tojə oşko kardəbə Oğuzi siklop.....	11
“Basati Kəlləçəşi kışte dastoni bəyon kardədə”	43
“Dədə Qorqudi kitob” dastoni həxədə zınəyon.....	65
Çı Henrix Fridrix fon Dits həxədə zınəyon.....	68
Nom nişonədə.....	71
Tərcüməvonon.....	75

Nəşriyyat redaktoru - Əliş Ağamirzəyev
Texniki redaktor - Mətanət Qaraxanova

«Mütərcim» Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi

Çapa imzalanıb: 05.11.2015. Format: 70x100 1/32.
Qarnitur: Palatino. Həcmi: 5 ç.v. Tiraj: 1000.

«Mütərcim» TM, Az1014, Bakı, Rəsul Rza, 125
Tel.: (+994) 596 21 44, e-mail: mutarjim@mail.ru
www.mutercim.az